

6-ik szám. Kilencedik évi folyam.

Pest, február 9-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrétben 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hához küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra féltre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Xántus János.

Xántus János hazánk fia, az amerikai polgár és tengerész-mérnök kapitány, ki most körülünk tartózkodik s mult héten tartá nagyredükű székfoglaló beszédét a m. Akademia ülésében, jelenleg — és méltán — a legnépszerűbb nevek egyike hazánkban. Egyike ő is azon számosaknak, kik a balszerencse által a honból kizavartatva, a külföld távol országaiiban, idegen viszonyok és nehézküzdelmek között nem csak maguk számára voltak képesek, hatáskört és tisztes állást teremteni, hanem mind szellemi, mind erkölcsi tekintetben, hazájoknak is becsületére váltak. Xántus mint reményteljes, derék ifju 1848. előtt csak barátai és szülőmegyeje körében volt ismeretes; neve akkor lön országosan ismertté és tiszteltté, midőn a mult évtizedben két jeles utazási munkája jelent meg Pesten, melyek egyike az *Északamerikai államokat*, másika különösen *Kaliforniát* tárgyalja, s melyeknél vonzóbb, részletesebb utirajzok iradalmunkban még alig jelentek meg. (Legközelebb fog megjelenni „mexikói utazása“). Azon közérdekltségről fogva, melyet legközelebbi hazalátogatása általában költött, olvasóink bizonyosan szívesen veendnek néhány adatot, derék hazánkfia személyes viszonyaira vonatkozó.

név levén itt kilátása, jövőjét megalapíthatni, 1851. végén Amerikába vándorolt.

Itteni küzdelmeinek s életmódjának legjellemzőbb képét festi Xántus maga egy levélben, melyet 1857. év vége felé, akkor midőn utazási jegyzeteinek összegyűjtését tervezte, Kaliforniából intézett egy honfitársához. E levélben többi között ezeket írja:

„Lássza ön, az én helyzetem különös: eddig egészen ismeretlen otthon. Velencezy, Bély, Haraszty, és Bölöni Farkas Sándor szintén utaztak itten; (azaz nem itten, de Amerikában) de ajánló levelekkel, és tömörrészénnyel; befutottak néhány nagy várost, s mindenütt a créme közt társalogtak, rövid leírásuk egyoldalu — s a pillanatok lelkesedése alatt irt jegyzetek.

En úgy szólván, egy garas nélkül szálltam az amerikai partra, minden státust bekalandoztam, hogy élelmet szerezzek, s minden élethezethetben voltam. Az amerikai mit sem törődik azzal, ki micsoda; azaz mit mivel. A szégyenség itten nem szégyen, de szerencsétlenség. Mindenki iparkodni tartozik moraliter magát kisegíteni, ugy a hogy lehet. En p. o. a körülményekhez képest voltam különféle mesterember. De nem lévén egyszer pénzem, nem várhattam, hogy helyt kaphassak mint rajzoló, vagy zongora-tanító; hanem amerikai szokás szerint, hogy rendes életem meg ne szűnjék — mint napszamos dolgoztam csatornán napokig, övig vízben, ásóval. Ugy szólván, ez vetette meg ügyem fordulását; mert az illetők tapasztalták, hogy akaratkészesség, és erély van bennem — czélobat előmozdították.

Életem ezen szakára — noha (higgye ön el) koromsetét volt, — büszkén fogok mindig visszaemlékezni. — Kimondhatatlan sáfísfactiómra szolgált, a mint ezen tavaszon Washingtonban lévén, felrándultam — s átutaztam azon — (már évek óta kész) csatornán, hol egykor én is izzadva ástam. Több nagy tekintetű férfiak voltak velem jelen, s a helyet mutatva — elbeszéltem nekik a történetet, s mutatam tárczámból az ott szerzett dollárok elcséjét. Azóta ezen férfiak sokkal melegebb barátim, mint voltak azelőtt.

Ezt csak az amerikai democratia illustratiojával.

Sorsom ily viszontagságos lévén, természetesen, hogy minden elemével a népek közel ismeretségben vagyok, s hiszem, jobban értem, mint bár ki más, ki eddig hazánkban megkísérltetta, Am

XÁNTUS JÁNOS.

évi 1892.

Budai népszínház.

Jan. 24. „Szegedi kupcz.“ Népszínmű 3 felv. A nem nagyszámu közönséget felvonások közt Patikárus népzeneársasága mulattatá jó magyar darabjaival. A barna fiuk oly lelkesen húzták, mintha jó pénzért munkálkodtak volna, pedig csak hazafias szívességből, díj nélkül léptek föl, hogy 6k is hozzájáruljanak a népszínház súlyos anyagi viszonyai enyhítéséhez. A szereplők közt Partényi és Molnárné méltók a kiemelésre.

Jan. 25. „Pünkösdi királynő.“ Szigligeti népszínműve 3 felv. Ez este Bolnai is föllépett, Shakespeare „Julius Caesar“-jából felolvasást tartván, meglepő sikerrel. Jellemző hanghordozása az indulatok legkisebb árnyalatait is híven fejezi ki. Ily felolvasások nálunk eddig egészen ismeretlenek, de azon figyelem s érdekltség, melylyel a közönség Bolnai minden szavát kísérte, reméltetni enged, hogy mielőbb népszerűvé válnak.

Jan. 26. „Háromszéki leányok.“ Szigligeti, ez új művével, melyet Jókainak egyik novellájából dolgozott át, színműirodalmunkon egy sikrát sem lendített, sem saját érdemkoszorujába új babéroveletet nem tűzött. Ha egy felvonást meggázdálkodott volna, valószínűleg sokkal jobban üt ki, mint így, a midőn annyira ki van nyújtva, hogy több helyt szinte kilyukadt mely lyukakat aztán oda nem illő epizodokkal, fölösleges jelenetekkel kellett betölteni.

Jan. 27. „Bánk bán.“ Eredeti dráma 5 felv. Katona Józseftől. Molnár igazgató jutalomjátéka Nagyszámu közönség, mely a jutalmazottat kiléptekör dörgő éljenek-, tapsok- és koszorukkal üdvözölte, tisztelői pedig két szép ezüstgyertyatartóval lepték meg. Mind e kitüntetésekre Molnár nemcsak mint fáradhatlan buzgalmu igazgató, de mint jeles színész is teljesen érdemes. A czimszerepet igen szép sikerrel adta, mit a közönség kellőleg méltányolt is, zajosan kitapsolván őt minden felvonás után. „Melindát“ Szépné sok bensőséggel adta. Szerdahelyi Nelli ben nem igen ismertük fel a búszke, nagyravagyó Gertrud királynét.

Jan. 28. „A háromszéki leányok.“ Népszínmű 3 felv.
Jan. 29. „Szilveszter-éj.“ Népszínmű 3 felv.
Jan. 30. „Házassági három parancs.“ Vigjáték 3 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

5867. Véste. Sz. S. Az arcképet és életrajzot kérjük. (Kiadóhivatal.)
5868. Gyalu. K. A m. évi 44 számmal nem szolgálhatunk. (Kiadóhivatal.)
5869. Karcsagi társaskör. A 43-ik szám is végkép elfogyott. Igen sajnáljuk, hogy e részben t. előfizetők kívánságát most már nem teljesíthetjük. (Kiadóhivatal.)

5870. Makó. Sz. S. Küldeményünket eddig vette ön; fogadja ön köszönetünket is. Ha nem köti ön ajánlott dolgozatát bizonyos időhöz, hanem ránk bizza a napvilágra hozását, akkor szívesen fogadjuk.
5871. Kolozsvár. B. Gy. A „42 ívből álló kézirat“ a mi czéljainkra nézve és lapunk terjedelméhez képest igen sok. Meg kell köszönnünk a szives figyelmet.
5872. A három sas. Ily gyarló technika mellett a legszebb eszme is hatástalan marad.

5873. Pest. S. R. Hasonló tárgyról értekeznek egy terjedelmesebb cikkünk, mely legközelebb meg fog jelenni s az önértég megelőzte.
5874. Erzákeny románcok. Valamely bohó-lapban igen méltó helyet foglalhatnának, mint igen talpraesott furcsaságok.
5893. A dalnok jutalma. Fialat zengemény. A P. U. teljes számu példányai még kaphatók.

5876. Genyete. P. D. Meg volt már említve lapunkban, hogy ama bizonyos rajzon az a „köcsög kalap“ véletlenül nőtt olyan magasra a rajzoló önjá alatt. A többi „mondaniivaló“ megértette a kiadóhivatal, mely boldog új évet kíván s arra kéri az illéto előfizetőket, hogy tiszta, olvasható írásban küldjék be neveiket, hogy soha többé a helyett ne olvassanak.
5877. Bánk bán költőjéhez. Jelen viszonyok közt kéziratban kell maradnia.
5878. Baja. D. P. Ismét egy haszonvetlen vers 20 kérék. Már megirtuk egyszer, hogy ne tessék fáradni. Kosárszáma gyűlnek nálunk az effélék, anélkül, hogy az illető beüldök oly zaklatólag szükségének tartanak a kritikát kora szülőitkre.

5879. Szob. K. J. A levelet átadtuk kiadó hivatalunknak, mely kész örömmel teljesíteti a teljesíthetőket. Mi is felhasználjuk befolyásunkat, bár a tárgyak nem szakkunkba tartoznak. Szerkesztőség s kiadóóság két külön vármegyé. Az egyik nem szokott a másik dolgába avatkozni, hanem lelkiismeretesen iparkodik teljesíteni a maga körében a ráemert feladatot.
5880. Kecskemét. V. K. + Elintéztük. A „Kath Néplap“ félevesi ára 1 ft. 66 kr. A „Fekete Leves“ nem fog megjelenni. A fenmaradt 3 ft. 65 kr-ra nézve várjuk az intézkedést.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.	
Február			Jan. (ó)			Ádar		
2 Vasár.	E4G. s.B.A.	E4V.u.	21 G. Max.	7 28 5 2	2 Földik.	8 30 9 15		
3 Hétfő	Balázs püsp.	Balázs	22 Timotheus	7 26 5 3	3 Balázs	8 50 10 22		
4 Kedd	Kors A. Ver.	Lizidora	23 Kelemen	7 25 5 6	4 Lizidora	9 10 11 28		
5 Szerda	Agota, Mod.	Lehel	24 Xenia	7 23 5 6	5 Lehel	9 34 *		
6 Csütör.	Dorottya sz.	Kegysek	25 Gergely	7 22 5 8	6 Kegyes	10 1 12 32		
7 Péntek	Romald ap.	Rikárd	26 Xenoph.	7 20 5 9	7 R. kárd	10 33 1 35		
8 Szomb.	Salamon.	Salamon	27 Ján. Chris.	7 19 5 11	8 33Sab	11 11 2 35		

Holdnegyed : ☽ Első negyed 6-án, 9 óra 36 percz este.

TARTALOM.

Btró Podmaniczky Frigyes (arckép). — Szenes tenger. Szakal Lajos. — Imre király. Széll Farkas. — Szolnok védelme. (Vége.) P. Szathmáry Károly. — Az északamerikai hadjáratból (3 képpel). — Az arany történetéből. Szabó Ignác. — Bőcs a 15-ik században. — Levelek a londoni kiállításról. II. — A magyar képművészeti társulat. — Tarház: Hogyan élünk? Kakas Márton. — A „Zeneszeti Lapok“ iránya és czéja. — Egy agg néptanító halála s végrendelete. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Megjelent, és a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában s Ráth Mór könyvkereskedésében kapható:

„A magyar akademia palota tervei“ egy nagy fényképészeti műlapon.

Az eredeti tervek után készítő SIMONYI ANTAL.

Ára 2 forint.

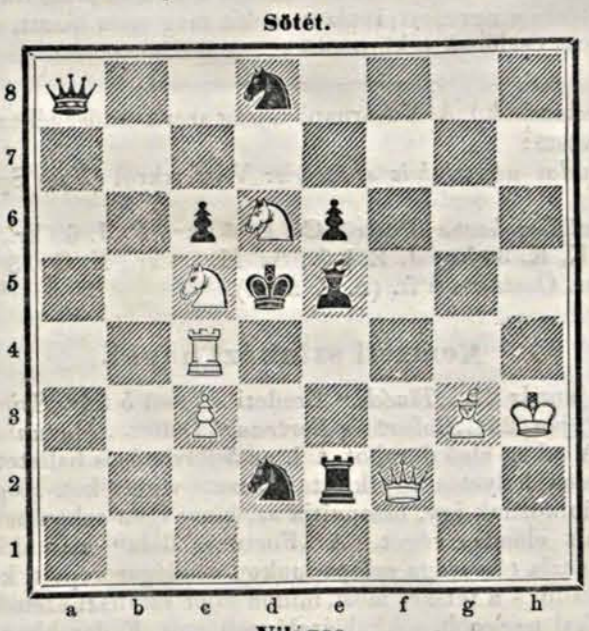
E valóban díszes kiállítású műlap Stüler A. berlini építész elfogadott tervén kívül a többi pályázók, u. m. Henszlmann, Ferstel, Szekalyitzky és Klientze építész terveit is hozza. A magyar közönség, mely a palota ügyéhez oly hazafiai áldozatkészéggel járult, bizonyára érdekléssel fogja szemlélni e művet, s ez kellő magyarázatul s irányadóul is szolgál az azon viták megértéséhez, melyek napjainkban a hírlapok hasábjain az akademiai palota ügyében oly bőven folynak. Alulírt szerkesztőség örvend, hogy ily jelesen sikerült és aránylag olcsó műlapra hivatja fel olvasói figyelmét.

Mint már kijelentettük, az egész jövedelem a palota építési tökéjének javára fog fordíttatni. A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

Felelős szerkesztő Pákh Albert : (lak. magyar-utca 1. sz.)

SAKKJÁTÉK.

110-ik sz. feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 105-ik számu feladvány megfejtése.

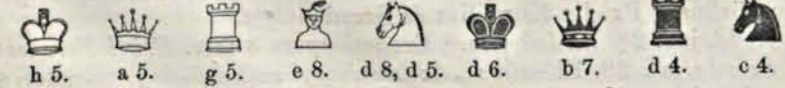
Dragatintól (Sz. Wallburgban).

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét
1) H b 4 - d 5	c 6 - d 5 : A)	1) ...	K c 5 - c 4 :
2) V f 2 - f 5	tetszés szerint.	2) V f 1 - d 1	c 6 - c 5
3) V f 5 - c 2 v. c 8 ±		3) H d 5 - b 6 ±	

E szerencsétlen termeknek ezenkívül még három megfejtése van H b 4 - a 6 ± H b 4 c 2 ± és V f 2 - f 5 ± első lépésekre. De magunk igazolására, vizsgáltatásul kellett ezt közölnünk, nehogy nagyon feltűnő legyen, ha nagy ritkán nálunk is megfordul egy hibás feladvány, minökben a „Berlini sakkjóság“, e szaklap is bővelkedik.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben : Fulop József. — Nagyváradon : báró Meszéna István. — Sarkadon : Nagy Lajos. — T. Abádon : Weisz Adolt. — B. Ujvároson : Kovács Lajos. — Parabutyban : Rothfeld József. — Buzsákon : N. N. — Kis-Szálláson : Puszták fia. — Pesten : Cselkó György. — Pásztón : Kovács Zsigmond. — Tisza-Lökön : Szenger Ede. — Alád-Dubason : Metelka Béla. — Debreczenben : Melegh Gyula. — Poroszlón : Nyilas Alajos. — Kecskeméten : Horváth György. — Gy. Fehérvárdon : Horváth Lajos.

XII. sz. feladvány. — Gold Samutól (Kővágó-Órsön).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

rikáról írni. Hozzá még, én nem pottyantam le — mint égből, egyszerre Amerikába: De előbb pár évig Angol-, Francia- és Németországban láttam. Bejártam Németalföldet és Belgiumot is. Mikor ide értem, nem láttam *mindent* oly gyermekies agítással, mint sokan előttem; de mindent összevetve hasonlítotam — mielőtt itéltem.

Itt Amerikában nemcsak a szabad státusok minden zuge-zugát bejártam, de a területeken is nagy mértékben utaztam. *Ezt csak úgy tehettem*, mert a kormány számtalan facilitásban részesített. Itten tanultam meg az indus nemzetségek jellemét, szokásait, s számtalan elvitázhatatlan érdekű item-eket.

Pár év előtt a Württembergi herceggel utaztam Texas és Közép-Amerikában; mi egészen új, s felette érdekes tapasztalásokat hozott ismereteim halmazába. Mikor legújában ezen csaknem egészen ismeretlen országba vezetett az akaratos fáium; mely ország kétségkívül a világ legremarékábilisabb csudája.

Mint ön tudja, én nem szoktam *absolute* hiában utazni. Életem 18-ik évétől (ez már jó régecskéen volt) rendes naplót vezeték, mely azonban nőtön nőtt tartalommal. Külföldönlém óta a tárczákat füzetek, s utóbb a füzeteket duzzadt kötetek váltották fel. Egy kissé rajzoló is lévén, soha sem mulasztottam el az érdekes helyeket és jeleneket croquirozni. S így jelenleg utazási jegyzeteim közel 100 írott kötetet foglalnak el, legalább 1000. rajzzal.

Xántus János tehetsége és erélye nem maradt elismerés és eredmény nélkül Amerikában. 1856-ban, épen midőn a Sierra Nevada fölvételével foglalkozott, amerikai polgárrá lön, s tüstént az Északamerikai államok térani karába, mint tiszt véteztet fel. A munkákat sikeres bevégezése után a tengerész-mérnökcarhoz véteztet át, s egy expedítio vezényletével bíztatott meg a kormány által, melynek célja volt, a Csenedestenger bizonyos részeinek tanulmányozása, meteorológiai szempontból, de melynek egyik legfontosb része volt, a dagály-apály viszonyainak meghatározása, a mélységek és árfolyamok észlelése stb. Feladatát csak mult évi augusztus elején végezte be, miután Amerika és Ausztrália közt 89 szigetet és zátonyot meglátogatott, s e célból nem kevesebb, mint 127,000 angol mérföldnyi tengeri utat tett. Munkálatának eredménye nagy részben kész a sajtó alá, s nem sokára az amerikai kormány a szokott módon, a kongresszusi tagok számára ki fogja adni.

Mindezek kétségkívül igen érdekes adatok Xántus életrevalóságának történetéből, azonban a mi szempontunkból jellemének egyik legszebb vonása mégis az, hogy egész amerikai élete alatt főkötéliségére tette, a magyar tudományos intézetek érdekeinek előmozdítását. Sem költséget, sem fáradságot nem kimélt, ha alkalma volt valamit szerezhetni hazai intézeteink számára, s így történt, hogy a Nemzeti Muzéumot, a m. kir. Természettudományi társulatot, sőt a tud. Akademiát is részint gazdag és ritka állatgyűjteményekkel, részint beces könyvekkel megajándékozá, s ezt — mint töle hallottuk — ezután is tenni szándékozik. Ez az, a miért Xántus János a tudomány barátainak méltánylását oly nagy mértékben kiérdemelte.

Csupa gyász

Csupa gyász most az embernek élete, A csillag is, mint a korom, fekete; De a lelkem fehér, mint a patyolat, Hü szív ver e tulipános szúr alatt.

Csikós bojtár vagyok, azt nem tagadom, Csak bojtárság még az én hivatalom; De azt magam embersége adta rám, Nem csusztam én a nagyoknak udvarán.

Rosz a világ . . . de azzal nem gondolkok, A pusztán még arany és gyöngy a dolog; Nincsen itten sem irigység, sem harag, Itt az ember bálványistént nem farag.

Imádkozom, imádság az életem; Most a fényes délibábót kergetem; Máskor pedig elterülve a mezőn, A virágot bokrába kötözöm.

Mig a ménes a bozótban megpihen, Vad esikóra vetem magam fektiben; De röpül is! olyat, olyat ugratok; Tarisznyára szedhetném a csillagot.

Ha aztán a szomszéd falu tornya szól, A nyugati szellőt azt elhozza jól, Ide hozza a Hortobágy kis folyón; Tán valakit temetnek, azt gondolom.

Hadd temessék! legyen esendes álma ott, Tudom, hogy egy letört virág a halott; Mért nem jött ki a pusztára e virág; Száz esztendőtt élt volna itt legalább. Pájer Antal.

Egy csapással két legyet . . .

(Farsangi tollrajz, a diákéletből)

Néhány évtized előtt egy Haraszti nevű becsületes asztalosmester élt és lakott a debreczeni kollégium tőszomszédságában, ki a pezsgő véri ifjúságot szívóbb szeretete, s ezekről viszont szeretették. Valamennyien csak Haraszti szomszédnak szólították őt; és ő viszont csak a bizalmas „szomszéd uram” czímmel tisztelt amazokat.

Ezen barátságos viszonyról fogva nem egyszer történt meg aztán, hogy egyik vagy másik, furás faragásban gyönyörködő muzsa, most egy vésőt, majd egy furót, fűrészt, szekerezést stb. kértett a jó Haraszti szomszédtól; melyek legtöbbször cserében, megbénítva kerültek ugyan vissza; de azért se baj . . .

Sőt még egy kevés eczet, liszt, puha só, s több ily, a főzés mesterségéhez tartozó anróságok is vándoroltak néha át, a *dárdás* kacagánya alatt — kölcsönképen — a működő szakácsokhoz, — a nélkül, hogy a „*soha meg nem adom*” a hitelt csökkentette volna.

Ugyanezen időtájkban került oda N.-Kőrösöri egy ujoncz filosof — vulgo *bagó-diák* — kinek tulajdonképeni nevét mi szándékosan feledni akarva, röviden csak *Bagófy* néven fogjuk említeni.

A mi Bagófyunk, tanuló — s főleg laktársai előtt két oknál fogva vált eleinte mindjárt, nevezetesen:

1-ször, mert halálosan gyűlölte a görög lezczkéket.

2-szor mert órahosszat, és pedig egész elragadtatással tudott s szeretett mentől gyakrabban értekezni N.-Kőrös városa híres disznótorairól.

Krug, Kant vagy Hegel tanai köréből nem merülhetett fel barátságos vitatkozás alkalmával oly elvont idea, melyről Bagófy — eszmerékonyság utján, a beszéd fonálát, egy merész bakugrással — a n.-kőrösi disznótorok újszerűtérre ne tudta volna terelni.

Ezen gyógyíthatatlan disznótor-mania egy fur-sa tréfa kikoholására vezetett a leleményes eszű laktársakat. Melynek kivételére az szolgálta ott leginkább kedvező alkalmat, hogy Haraszti-szomszéd hóval borított udvarában nagyszerű előkészületek mutatkoztak: szalma-hord s, kések, bárdok közzürölése stb., miknek nyomán, kétségbe vonhatlanul, a jövő hajnalon bekövetkezendő disznóölésre lehetett következtetni.

Alig volt kifözve az ármányos diákcsíny, már is szünni nem akaró kacajban törtek ki a vig eselszőkők annak rovására, hogy mily jóízűen udvarában nagyszerű előkészületek mutatkoztak: szalma-hord s, kések, bárdok közzürölése stb., miknek nyomán, kétségbe vonhatlanul, a jövő hajjalon bekövetkezendő disznóölésre lehet következtetni.

Azok kedvéért, kiknek az *apparitor* főfő méltóságáról nincsen tudomásuk, (nem tudom, ha vajjon ezen kameleon természetű időkben léteznek-e még? vagy már ez is az *octroyzás* áldozataja lön?) közbrevetőleg, nem lesz felesleges elmondanom, miszerint az apparitorság, kollegiumi nyelven, nem volt egyéb, mint azon kellemetlen hivatal, melyet a bentlakó — ugynevezett togátusok fiatalbbjai egy-egy hétig, sorban tartoztak viselni.

Az apparitor volt, a rector professortól elkezdve, a *senior*, *contrascriba* s valamennyi *juratusdiák* kezébe, futárja; a felsőbb napiparancsok kihirdetője, végrehajtója — stb. Ő csejente meg a tanórák kezdetét és végét; ő nyitotta s zárta a tantermek ajtait, templomból, temetés- vagy lezczkéről elmaradtak vagy megfugáltak neveit ő jegyezte meg azon az önyi hosszú falapoczkán, melyre az egész személyzet névjegyzéke volt felragasztva. E nagy *fapallosnak* szélein vont völgyelet, végig be volt öntve baljóslatu viaszszal; melyben aztán, a hüvelykköröm nyomása alatt, azok a sok dorgatoriumot, carcereést, czípó-elhuzást, legatitotli megfosztást, s — nagy mennyiségben — még azt a *consilium abeundi* is megteremtő emlékezetes *absentiák* fészkelének.

Szóval, az apparitorban egyesült a kollegiumi kormányhatalom kisbirája, kulcsár, futár, s csend és rendőrbiztos egy személyben.

Miután tehát — mint már fentebb említve volt, — e fontos egyéniség, mint a jó siker „*conditio sine qua non*”-ja, az ügynek meg lön nyerve, a többi magából a dolog kínálkozó, sőt esábitó természetéből, önként követezik.

Gyertyagyújtás felé járt már az idő, midőn az egész *conhabitatio* együtt volt, s tettetett komolysággal minden perczben vártak a kijelölt *áldozatra*. De im! az ajtó nyilik, s azon levett kedélyvel Bagófy uram lép be; hóna alatt hozván Homérot, s a holnapai görög repetitiónak megfelelő egy jó adagnyi latin fordítványt a gyűlölt *liádsnak*.

Gyertyát gyújt; s nagy elszántsággal neki gyürkőzik, és megkezdli a keserves munkát: ángoltüvékonyra hegyezett írónal a görög sorok közé, a legapróbb betűkkel beszóvendó ama latin fordítást, mit egyik tanulótlársától — nagy rinánkodás után — megszerezhetni szerencsés volt.

Javában folyik már a farszotli munka . . . izzad a homlok; — komoly minden arc; — néma minden ajk.

Ugyan min győtri oly nagyón a kapitolumot n.-kőrösi patriota uram? — szakaszta meg kevés színet után egy hang a siri esendet.

— Ne bántsd pajtas! hisz látod, hogy a *dualismus* eszméjén kérődzik, — vevé át a szót egy másik.

— Dualismuson ám! — felel a megszólitott, szegény Homérra egy ökölcsapást ejtve, — mert az jutott eszembe, hogy oda haza, kurátor sógor uramknál talán épen ma vágták, vagy holnap vágják le azt a két nagy manguliczát, melyek közül már az őszön, mikor ebbe a veszett Debreczenbe kerültem, — a kisebbik is beillett volna görög professzornak. — Nem adnám Kant meg Homér lelkök üdvösségeért sem, ha holnap a görög repetitio helyett egy kedvem szerinti disznótorba lehetnék.

Az „*ad hominem*” nyilatkozaton még javában nevetének a többiek, midőn hosszú falapoczkájával, ennek markolatján függő bokor-kulcsaival, s egy rovatozott papir-ívvel kezében, s tógába öltözködvé, az apparitor be-toppán ezen szavakkal:

— Itt lakik-e Bagófy uram de Nagy-Kőrös?

— Igen is, én vagyok — felel a kérdező, a hivatalos személy előtt illendően felegyenesedvén.

— Senior ur parancsából kötelességévé tétetik az urnak, hogy holnap azaz 11-ma Januarii, Haraszti szomszéd udvarában, a kollegium disznai megölésénél, feltakarításánál, mindvégig *quaestor* exoffio jelen legyen, felügyeljen, s a történetéről, ezen előirtott rovatok szerint pontosan referáljon.

Ezzel ledobá az ivpapirt a megbüvíült Bagófy elé, s — nehogy a nehezen visszafajtott kacaj valahogy oldalborcait kitorja — minden további szóváltást kikerülve, miként jött, — felvont szemöldökkel, komoly arcczal — sebesen távozok.

Néz Bagófyunk szemre főre; mint ki kellemes álomból ébred fel, s hamarjában nem képes meghatározni: ha álmodik-e még most is, vagy már ébren van.

A szövetkezett cimborák pedig Dárius minden kincseért nem mosolyogtak volna. Csak egy félszemmel sandítának a lépen vergődő madárra. „Fogva vagy már!” — gondolá mindnyája magában, — s egyetértőleg találkozóznak a ravasz pillantások . . .

— Mi az ördögöt jelentsen ez? — kérde, laktársaihoz fordulva, a zarvarba jött *disznospector* — s pillanatig némi felmerülő kételyekkel harczolva, — tovább kérdézködködék.

Hát ennek a kollegiumnak disznai is vannak? És álmélikodva, csak úgy tördelt hangon tagolotta a valószínűséget bizonyító rovatok fejzezeit. „*Salonna, Háj, Husok, Sonka, Hurka, Kolbász, Mázsa, Font stb.*”

— Vannak ám! Hát még azt sem tudta, boldog halandó!

— Minden éven szokott hízaltatni a kollegium 3—4 disznót a *peragrinosok*, *akademiták*, meg külföldi tudományos utazó *vendégek* ellátására.

— De nagy szerencse érte barátomat.

— Ha tán ellenére van, szivesen elvállalom én az inspectiót ön helyett.

Hangzék egyszerre minden felől; — oly komolysággal, mintha csak az examenen théseiket olvasták volna.

Ily nyomatékos bizonylatok után a kételyeket villámgyorsan, rendületlen hit s boldog meglepődés érzelmei válták fel hósnak kedélyhangulatában. S határtalan örömben — mintha csak *quinternot* csinált volna a lutria — székéről felugorva, elkezdett ordítani, ugrálni, táncolni, de oly korlátlan robajjal, miszerint az alantlakó földszintiek kénytelenítettének egy súlyos *gerundiummal* (15—20 fontot nyomó *bunkósbot*), mely főleg tűzoltásoknál, s nagyobb szerű, csizmadiaság és más ellenség elleni *expeditiókban* szokott szerepelni) figyelmetlenül felkopogtatni, mely kopogtatás, többször ismételve, *táviradi* nyelven körülbelül ennyit jelenthetett: — „Szilaj barmok! ne dörömböljetek oly eszevesztettül, mert mindjárt jelentést teszünk kontrascriba urnak”

— Ha ellenemre vána, atyafi? — . . . veté oda mintegy félvállról, az utóbb szólóknak Bagófy — hát nagytisztelütü püspök uram ökigyelmének minden bölcsességéért odaengedném-e ezen fényes kitüntetést, e kedvező alkalmat. . . .

— Ezt vártam ni! . . . Ez már derék! . . . egy csapással két legyet! . . . a görög lezczkétől is megmenekültem, s ezen felül még disznótorban is leszek . . . Féle veled, lélekgyótró tudomány! . . . S ezzel tova dobván a jámbor litteratúra *gracéit*, *szókása* szerint — elkezdett egész szakavatottság s elragadtatással kedvenc eszméjéről, a disznótorról ábrándzni; mihez a többiek, nem egy helyeslő s gáncsoló élezes észrevétellel járulának, csak hogy már-már nem fészkelhető jó kedvüknek a nevetésre némi részt üthessenek.

Végre elkövetkezett az oly nehezen várt örvendetes hajnal. Alig hangzott el az iskola falain belül rendszeren örködni szokott mendikások ajkairól egyhangulag az „*Audita est hora quarta*,” s Bagófy már az ablaknál, felöltözve várta a perczet, melyben Haraszti szomszéd udvarán az első villahegy szalma lobbott vet.

Nemsokára jelen volt a boldog pillanat:

— Láng! láng! mennyei fény! ordita költői elragadtatásban rajongó hósnak, a szuszogó és horkoló bajtársak füleibe. — Nem látjátok-e ti Morpheus járna alatt nyugó szerencsétlen szamaritanusok, az égű csipke bokrot! . . . s vévén az ő simafényesre kékelt *filisterjét*, *bukkfából* készült *sárga nádpalczját*, hegyesre faragott írónját s gondosan összehajtogatott *financzminiszteri tárczáját*, a majdan zárszó számokkal betölthető vélt rovatpapirt, — megindult elrendeltetére helyére; oly kimért, oly méltóság-

teljes léptekkel, mintha csak a dölyfös Tarquint, vagy a büszke Julius Caesárt látnátok a *via sacra*n, a Capitolium kapui felé közelítvi.

Haraszti uram javában sürgő-forgó belléireit meglepte ugyan egy kevéssé a korai, ünnepeles külsejü vendég; de maga a házi gazda legkevésbébbé sem jött zavarba; s jó szívének szelid gondolatja szerint, csupán a szomszédi barátságos viszonyának talajdonitá ezen bizalmas látogatást; jól ismervén azon iskolai törvényt is, miszerint bentlakó diáknak reverenda s magas tetejü kalap nélkül (nem kell felednünk, miszerint 1848 előtti időkölrl van szó) nem szabad a kollegium kapuja küszöbét átlépni, s — „*Vastag legyen a szalonna!*” — és — „*késze legyen benne!*” — szokásos alkalmi üdvözlések kicserélése után kezébe nyomá szomszéd a szomszédnak a szűk nyaku *csatlon biblidit*, mely — jelölül annak, hogy a fazekasmesterségnek is meg van magához mért költői phantaziája — fekete mázos cserépből volt alkotva, s benne a szent igék helyett, ez alkalommal is egy itezényi jó silvrium lap-pangott.

— No! tessék felvenni a *teatust*! kínálgatódzék a felgyürkődött vidám házi gazda — a pseudo szent könyvvel.

— Köszönöm, köszönöm!

— De korán hozzá fogtak, kedves szomszéd uram.

— Ha az ember hamarabb kezd, hamarabb is végez, — kezdődék meg egyfelől a hivatalos, másfelől pedig a barátságos beszélgetés.

— Biz igaz al időbe kerül, mig három ily derék agyarassal készen leszünk.

— Majd csak elbánjunk velök.

— A három, gondolom, meg fogja ütni a 8 mázsát. — Ejnye! — ni . . . Izé! szolngatá inspecto ur az egyik bellért — Ennek a középsőnek füleit még jobban meg kellene vakarni.

Tán kedvelője szomszéd uram a disznófülnek — vága közbe Haraszti, nehogy a hiúságában sértett bellér valami goromba felelettel találjon válaszolni a *fogadati-on* prókátornak. — Ha tetszik, mindjárt lekanarintunk egy párt.

— Köszönöm! köszönöm! gyermek koromban nagyon szerettem. Akkor rendszeren el szoktam a füleket *fülelni*; de most már nem kapok nagyon rajta. — (Nem ám, mert egy tükös gondolat azt sugá, hogy: hát ha majd senior ur számon fogná kérni.) — Hanem a helyett inkább megkértem szomszéd uramat, legyen szives nekem, mihelyt hozzá férünk — s ekkor egyik tenyerével másik tenyerét hosszában végig vonalozá, mintegy a mennyiséget akarván ezzel kijelölni — egy kis pecsenyét megstüteni; csak ugy szénre vetve. Én ezt halálba szeretem. — Nálunk N.-Kőrösön ezt *lesipecsenyének* nevezik. hi—hi—hi!

Nálunk Debreczenben pedig — veté utána — nem minden célzás nélkül, az előbb rendre utasított bellér — *diák-pecsenyének*, he-hehe!

— Meglesz az is, kedves szomszéd uram! mihelyt odáj jutunk. — No még egy-két kortyot ebből a jó papamorgóból. — *Ipsé kotyfasztávi*. — Nem csak azért dicserem, de csakugyan jó ám! — Jobb a *crematum*, mint az *atram-ntum*, melytől csak bepizkolódik a *vestimentum*, he-he-he! — Haraszti uram részletes jellemzése tekintetéből megjegyzendő: miszerint a jó öreg, — talán csupán csak a szomszéd muzsik iránti rokonszenyből — a hol csak szerit tehetne, a maga *sajtyszerü* grammatikája s prozodiája szerint, — örömet szerett *diákízolni* és *kádentázni*. Minek kedvéért bizonyos árverezés alkalmával egy kopott *Párizpápat* szerzett magának. Meg ha valamelyik *sóré* (így nevezte ő a tanuló szolgagyerekeket) mint már fentebb említők — vésőért, furóért stb. jöve, addig nem adott, míg neki e vagy ama tárgyának diák nevezetét meg nem tudta mondani. S hogy meg ne csalják, azonnal utánkeresett a mindig kéznél levő *Parizpápaiból*.

Amikor aztán „*habes rectum*” — vagy — „*haszdávimus asine*” volt a végszó . . .

— De tessék, kedves szomszéd uram! — folytatá a szivélyes házi gazda, vendégéhez fordulva — addig is, mig a *lesipecsenyéhez* juthatnánk, belül kerülvi. — Ott benn van anyjokom, s az asztalon puha kenyér és egy darab jó kunsági sajt. — No csak tessék — tessék szomszéd uram! *Sicuti domi, domine Mathias!*

Ment hát, inkább menettetett a buzgó *inspecto*, Haraszti bácsitól előre tuzkoltatva.

Hanem a konyhaajtóból nyomatékos hangon visszakiálta a belléreknek: „*Aztán szalonnás orját kell im venni*, nem pedig csak egy *némtesen ketté* hasítani!” feltévé magában, hogy bemejog ugyan, nehogy tulzigorúsága által nehezeltést vonjon magára; de azért az ablakon át minden mozuldatot szemmel fog kísérni.

Haraszti szomszéd be tessékélvén kissé már tolkodónak látszó vendégét — a terített asztal mellé, — maga ismét kisetett, s kettőzöttet szor-galmal munka után látott.

Mig bent a diák kedvére falatozott, közbe közbe Haraszti asszonyomat examinálvén: hogy a gömböczöt, vérest, májost stb. mikép szándékozik elkészíteni? s ha vajjon szokás-e itten a *királné hurkját* — mely a töltött káposztának gyémántja — *kifordítani?* stb. az alatt kint a gyakorlott kezek alatt gyorsan haladt előre a dolog; ugy hogy már a *lesipecsenyé* is előkerült s az izzó parázon kezdte spttögni, midőn Bagófy uram, kipillantván az ablakon, nem kevés megütközéssel csak azt veszi észre, miszerint Haraszti szomszéd, meg *Jancsi*, az *inas*, már javában hordják jobbra balra a természetes sonkákat, s a széles oldalbordákat.

A felelősség terhére gondoló, megijedt *inspecto* urnak az asztal mellől kiugrani s azonnal az udvaron teremni, egy percz müve volt.

— Hohó, kedves szomszéd uram! az ebugattát! . . . nem oda Buda!

nem a Csáky szalmájával van dolgunk! — Hát az óriák hová lettek? hát a máza hol van? — *Hisz tán csak megmászadjuk előbb, vagy mi?*
S szó szerinti értelemben utját állá a jó öregnek.
— De ugyan minek vesztegetnök azzal a drága időt! — mentegető-

Ekkor aztán Haraszi uram békéltetésének fonala is megszakadt, s kirukkolt amegy magyar miskásan.

— De hallja szomszéd uram! *becsületfogytáig vagyunk már. . . Ebura kurta!* Otthon parancsoljon az ur! . . . Canis máter! Magam tulajdonával talán csak szabad ugy bánom, amint nekem tetszik. — Ha már hivatalosan ide jött szomszéd uram — hisz jól van! . . . Szivesen látom. . . De az én házi dolgaimba ugyan ne avassa magát senki fia . . . mert azt türni nem fogom, *punktum!*

Ezen érthető nyilatkozatot a bellerek lahotája követé, s a kollégium egyik átelles ablakából — melynek táblái, a csikorgó hideg daczára is tárvanyitva valának, s mint *ingyen kiosztott páholy* — zsumfolásig tömve egymásra halmozott diákfjékekkel — egy eget rázó harsány kacaj, melyet nagy álmétkodásában csak a mi szerencsétlen hősünk nem látott és hallott.

— *Tulajdonával?! kérde Bagófy, nagy szemeket meresztve, mint kinek a kiábrándulás első sugárai kezdenének utat törni zavart elméjébe — hát — hát nema ko-kol-lé-gium disznai ezek? Hi-hi-szen engemet se-se-nior ur küldött. . . Hebegé tördelt hangon a szegény rászédett bagó-diák.*

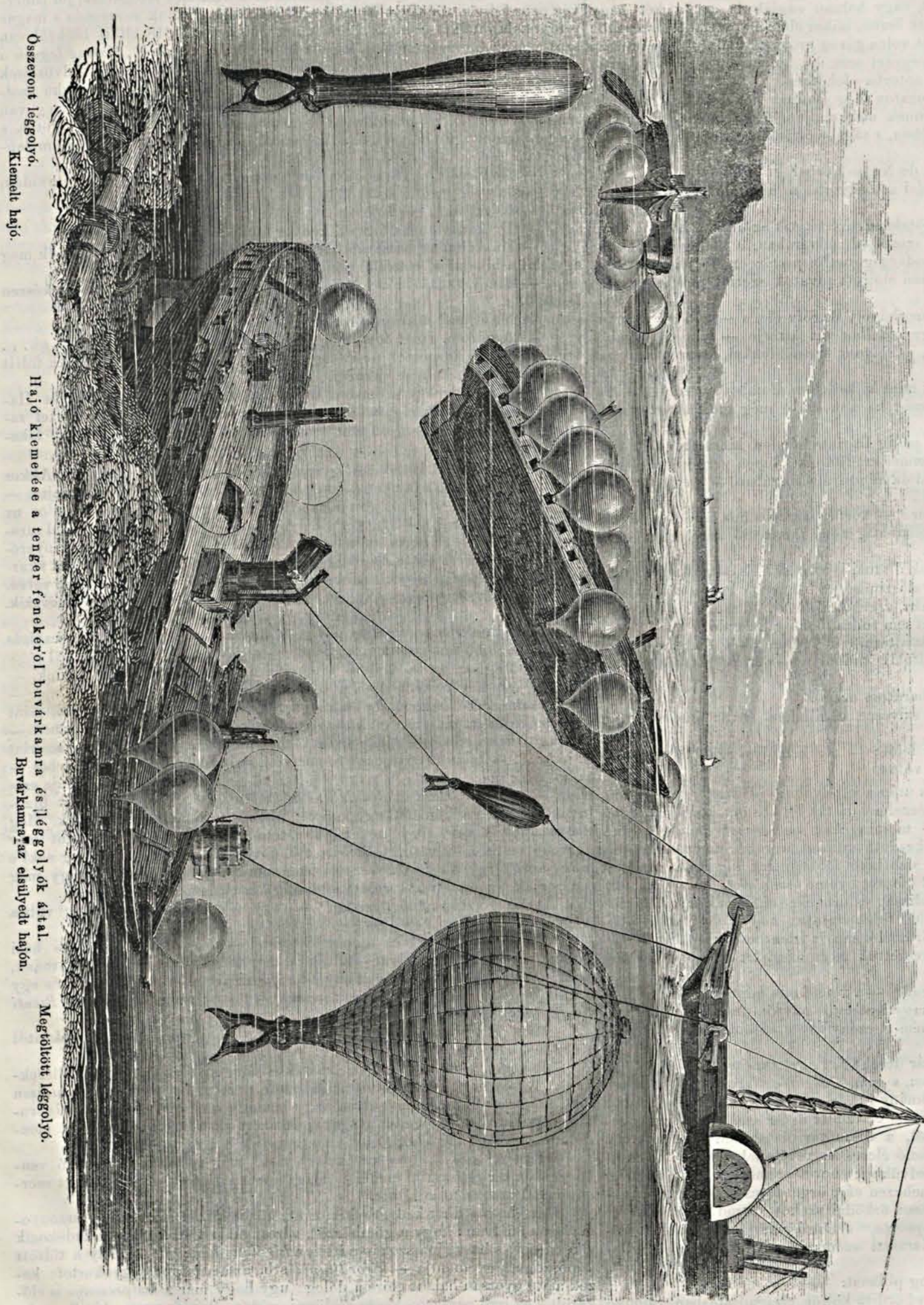
— Nem ám, kedves szomszéd uram! hanem tulajdon magaméi az isten-adták. És épen itt a bökkenő. Csunyálter lefőzték, — luddá tették szomszéd uramat a filisteusok, — *fecerunt magnam infanteriam.*

Kezdé békitgetni a már egészen otthonos Haraszi szomszéd, sóbalványnyá dermedt vendégét, oldalpillantásokat vetve az átelles vidor fejcsoportozatra. „Node se baj! azért majdcsak meglakjuk a tort, amint dukál.“ — Nem látott s nem hallott többé semmit a töltött káposzta, sült hurkák s kolbászok aranyálmaiból érzéketlenül felriasztott *disznóinspector*, hanem ment, rohant, tűzön vizen keresztül — mint kötelét szakasztott szilaj tinó.

Hiában iparkodott őt visszatartóztatni a felvidult házi gazda, utána kiáltva: „Szomszéd uram! szomszéd uram! megálljon! — Hát a *lesipecsenyé?* hisz meg is sült már. Csak egy szóral legálább arra a kis *lesipecsenyére!* . . .

Mindhiában! Sem szó, sem tartomány. — Ő volt — s nincs többé!

Tán felesleges is a többit elmondanom. Mint dult-fult hazatérő utjában; mint tépé, szaggató izre porrá az annyi confusiót s bosszúságot okozott *ezhibitumol*; miként kísért minden lépteit — a történetekről villámgyorsan értesült fiatalság gunykaczaja; miként dobá, a mesebeli felbőszült *hétfejű sárkányként* — nem ugyan *hétmérföldről*, de már hét lépésnyiről, *hét mászás buzogányát* — akarám mondani — bikffa-nádpálcáját, simára kefélt filckalapját, az egyelőre üresen hagyott lakszoba legtávolabbi zugába; s

Oszesont léggolyó.
Kiemelt hajó.

Hajó kiemelése a tenger fenekéről buvárkamra és léggolyók által.
Buvárcamra az elsüllyedt hajón.

Megfőltött léggolyó.

zék a már türelem fogytán lévő házi gazda, megnem foghatván e tulságig vitt beavatkozás okát.

— De már csak megmászalunk biz itt mindent, az utolsó porcziáig — pattant fel a haragra lobbant diák ember, izmos kezeivel megmarkolván a hussal telt két fülü kosarat.

mint tépé üstökét, hogy vágyai *netovábbja*: a disznótortól eloseppent, s a görög leczkén is *absentiát* kapott. — E felett pedig czéltáblájává lett az egész fiatalság élceskedésének. E perczben szeretett volna elevenen a földalá bujni.

A dolog végkimenetele utoljára is az lón: hogy az engesztelhetetlen Bagófy uram panasza folytán a legközelebbi *sedriában* a korifeusok megdorgáltattak, a nagyobb beszámítási vétség terhe alá vont szegény *apparitor* pedig husvéti *legatiojának* elvesztésével lakolt, a leginkább neki tulajdonított nyilvános *skandalumért*, melynek hire mindekkoráig fennmaradt.

De mit használt mindez; a mi rászédett Bagófyfnak? Egész iskolai pályáján rajta veszett a *disznóinspector* gunynév; sőt még a külső életbe is elkíséré. — Ott is megkérdezték őt néha — névnapok, disznótorok, s több ily magyar fajta lakomák alkalmával bizalmas barátai: hogy *hány mászsok is voltak a debreczeni kollegium disznai?* — s hogy miként *sujtott ő agyon egy csapással két legyet?*

Finta Károly,

A tengeralatti tevék.

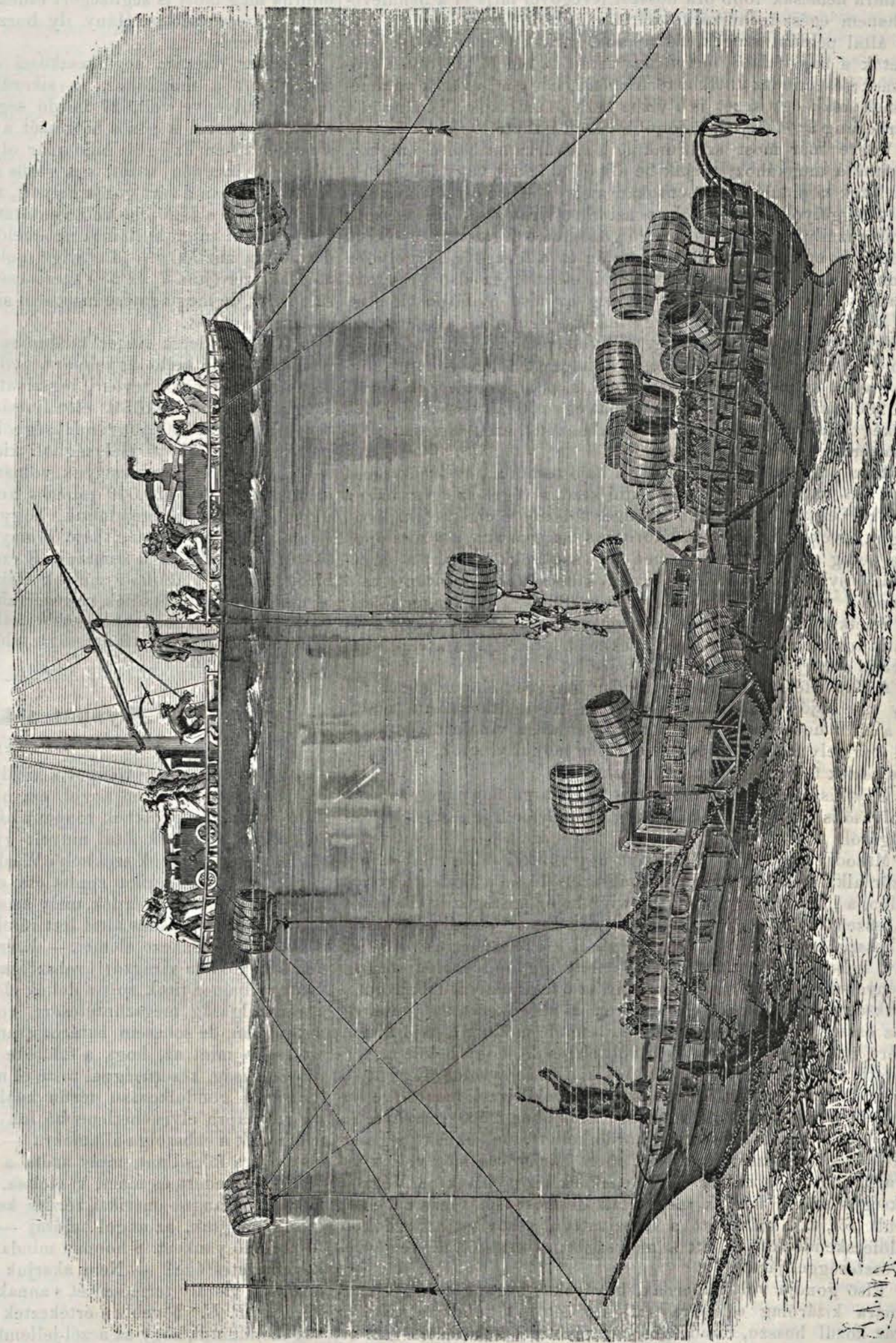
Ha meggondoljuk, hány száz meg száz hajó szenved törést évenként, s hány millió értékű vagyon kerül tenger fenekére az elsüllyedt hajókkal; továbbá, ha számba vesszük azon temérdek nehézséget, melyekkel az ily hajóknak a vízből kiemelése, megmentése jár: akkor, mig egyrészlől fölötte kívánatosnak tűnik fel, hogy minél több elsüllyedt hajó és vagyon mentessék meg az enyészettől, másrészt minden találmányt, minden haladást e téren kellőleg fogunk tudni méltányolni.

Eddig is voltak ugyan módok és eszközök e célra, de sikerülésük nagyrészt az elemektől függött s alkalmazásuk sok pénz-és időbe került, s mindamellett gyakran legkisebb siker sem jutalmazta a fáradságot; és a mi földolag, az eddig ismert módok és eszközök csakis oly hajók megmentésére voltak a siker némi reményével alkalmazhatók, melyek a tenger alatt száz lábnál mélyebben nem feküdtek.

Annál nagyobb fontosságu tehát *Bauer Vilmos*, német tengerészeti mérnök találmánya e téren, kinek azon, évszázadokon át megfejthetlen kérdést: mikép lehetne az elsüllyedt, bármily nagy hajókat is, szétromboltatásuk nélkül, terhökkel együtt, 500 lábnyi mélységből is kiemelni s napvilágra hozni? — szerencsésen

megoldania sikerült, még pedig mellözve minden mechanikai eszközöket, csupán a természeti erők bölcs felhasználása által.

Képünkön (1. sz.) láthatók Bauer találmánya alkalmazásának főmozzanatai. Egy elsüllyedt gőzös tűnik itt szemünkbe, mely a

Egy bajor postagőzös kiemelése a Boden-tóból.

tenger fenekéről a vízszíne emelendő. Ez víz- és légatlan, erős léggolyók segítségével történik, melyek a hajóhoz erősítettén, a vízszínen uszó sajkából léggel megtöltetnek. E léghajókat Bauer „tengeralatti tevék“-nek nevezé el.

Bauer találmányának fénypontja a buvárcamra. Ezáltal lehet

tővé válik, hogy abban négy ember, tekintet nélkül a mélységre, egész 500 lábíg, föl és le, jobbra, balra, szóval bármely irányban haladhat, s a tárgyát a mélységben pontosan megvizsgálhatja, mert a napvilág a vízben szintugy terjed, mint a levegőben. E buvárkamra nemcsak több óra hosszat levegővel látja el a bennelevőket, hanem egész technikai felszerelést is nyújt rendelkezésük alá, mely által például szegek, falkapcsok, sarkak, keresztcarok stb. verhetők a hajó falába, melyekhez aztán az emelő léggolyók erősítettnek; és mindez anélkül történhetik, hogy a buvárok valamelyikének csak egy kezét is a vízbe kellene mártania. Képiünkön e buvárharang az elsüllyedt hajó jobb végén látható.

Végre már most szálljunk le a buvárkamrában a hajóhoz, s lássunk a munkához; törjük be a hajó ablakait vagy fődélzetét, szemeljük ki oldalán fogópontokat, melyekhez az összevonás alá huzott léggolyók erősítendők, s aztán táviratozzuk föl e szót: „szivattyuzni!“ Mire a fém lebegő gözősben a légszivattyu elkezd működni, s a levegő összekötött tömlőn át a levegő a léggolyóba nyomul, mely alul nagy nyílással van ellátva. Az első üres zsák lassankint felfúvódik, míg végre a lég az alsó nyíláson kiömlik. Erre a tömlő kivonatik, hogy egy másik léggolyóval alkalmazás-szék; és így megy az mindaddig, míg valamennyi léggolyó levegővel megtöltetik. Tegyük fel, hogy mindegyik léggolyó 400 köblábnyi vizet képes heiyéből kinyomni, s ekkor mindegyik körülbelül 200 mázsát terhet bír el; ha tehát egy 200 láb hosszú hajónak mindkét oldalára 20—20 „tevé“ alkalmazunk, ezek összesen 8000 mázsát terhet képesek fölemelni.

Azon pillanattól fogva, midőn a hajó terhet a „tevé“ átvészik, a hajó elő-vagy hátrésze emelkedni kezd, s végre az egész hajó a „tevékkel“ együtt lassankint a tenger felszínére emelkedik. Mivel pedig a „tevékben“ a lég összeszorítva s bezárva van, a vízszilopok sulya pedig az emelkedés közben folyvást csökken, azért a léggolyók alsó nyílásán a fölősleges levegő kibocsátatik. Miután a hajó így módon néhány órai munka után szerencsésen a tenger felszínére emelkedett, belőle a víz kiszivattyuzatik, s vagy gözős által vonatik tovább, vagy a körülményekhez képest kijavítottván, saját vitorlája alatt jár rendeltetése helyére.

A Bauer-féle „tengeralatti tevék“ lényeges előnye abban áll, hogy egy hajón könnyen elszállíthatók, használatva sem a szél, sem a hullámok által meg nem rongáltatnak, a víz alatt a buvárok által bármely helyre minden nehézség nélkül vihetők, s bármely alakú testek fölemelésére alkalmasak.

Ugy hiszszük, a mondottak elegendők arra, hogy még az avatlan olvasó is meggyőződjék Bauer találmányának jelessége- és fontosságáról.

Második képtünk a találmányt ugy tünteti föl, a mint az legelőször alkalmaztatott. Mult évi márczius 11-én a Bodentó sveiczi oldalán, a „Zürich“ gözős a „Ludwig“ bajor postagözőssel a sötétben összeütközött s ez utóbbi elsüllyedt. Bauer vállalkozott a 120 láb hosszú hajónak 65 láb mélységből kiemelésére, és pedig rá nézve igen kedvezőtlen föltételek alatt. Ugyanis családott azon reményében, hogy a bajor kormány az ő találmányát felkarolja, s a szükséges eszközök előteremtésére neki segédkezést nyujtand. Az egész összeg, mit 1000 ft. biztosíték letétele mellett a hajó kiemeleséért neki ajánltak, arra sem volt elegendő, hogy belőle a „tengeralatti tevéket“ és a buvárkamrát kiállíthatta volna. Léggolyók helyett tehát hordókat alkalmazott, melyek vízzel megtöltve huzattak le a mélységbe és köttettek a hajóhoz. 2500 mázsára teher fölemelésére természetesen sok hordó kellett, melyeknek megszerzése is nagy nehézségekkel járt, mert bár erősen meg voltak va-salva, többnyire a célra elégteleneknek bizonyultak be. Végre a szükséges számú hordók megvoltak, de most ismét más nehézség merült föl, t. i. hiányzott a légszivattyu, s a vizet a hordókból tömlőfecskenekkel kellett a mélységben kiüríteni, mi temérdek idővesztéssel járt.

Első gondja volt Bauernak, buvárokat begyakorolni, kiknek számára kizárólag e célra szolgáló öltönyt talált fel. Nyolcz buvár közül hosszú, fáradságos oktatás után csak három vált be, a többi nem volt alkalmas.

Ezután hozzálátta a hajó megvizsgálásához. Ott feküdt a kürtő, mélyen az iszapba süllyedve. A fődélzetben nyugodtan állt a rakmány, lovak és ókrök usztak a hajó fölött és oldala mellett; végre benéztek a hajószoba ablakán: egy tekintet abba, mindenkit borzalommal töltött el. Ott feküdtek a szerencsétlen áldozatok a

pallón, férfiak és nők megmerevedve, mozdulatlanul, mint egy nagy, bezárt koporsóban. Midőn pedig a buvárok a hajó másik oldalához mentek, hajmeresztő látvány tárult föl szemek előtt: egy nő nézett ki a szoba ablakán, szemait iszonytatón kimeresztve, mintha még most is segítségért esdekelné. Ily helyzetben merevült meg a szerencsétlen. Hány ily borzasztó képet rejthet a tenger sötét ölében!

Bauer, daczára segélyeszközei elégtelenségének, derekasan hozzálátott a munkához, és sikerült neki a hajót az iszapból, melybe süllyedve volt, 27 hordó segédelmével kiemelni, azután más 10 hordóval a gözős hátrészt a talajtól 5 lábnyira fölemelte, s május 29-én az egész hajó már oly magasan volt, hogy 5 nagy hordó a vízszinén uszott s a gözős minden részét látni lehetett. Ekkor azonban a várt gözős helyett, mely a felszinen lebegő „Ludwig“-ot biztos kikötőbe volt vontatandó, — rettenetes vihar érkezett, a vadul zajgó hullámok az emelő hordókat egymáshoz verték, darabokra zúzták, s a „Ludwig“ ujolag a tenger mélyébe süllyedt. Még kétszer (jun. 7. és 23.) szerencsésen fölemelte Bauer az elmerült hajót, de megmentése most sem sikerült a vontató hajók vigyázatlanlaga miatt.

Azóta a derék Bauer találmánya nyugszik, mert honfitársai nem méltatták kellő figyelemre, pedig 12,000 taller elég volna, legalább az emelő „tevék“, légszivattyuk, tömlők, buvárlőtényők s egyéb apróbb eszközök előállítására, melyek segélyvel kisebb tengeri hajókat 100 lábnyi mélységből ki lehetne menteni; nagyobb hajóknak 500 lábnyi mélységből kiemelésére buvárkamra s erősebb „tevék“ és légszivattyuk volna- nek szükségesek, melyek előállításá mintegy 120,000 tallerba kerülne. Ez kissé nagy összeg ugyan, de ha meggondoljuk, hogy hány milliónyi érték lenne általa évenként megmenthető, könnyű belátni, hogy a befektetett összeg dúsán behozná kamatait. E célra jelenleg Németországban bizottmányok alakultak, melyek aláírási íveket köröztetnek, hogy legalább a kisebb készülék megszerezhető legyen, s remélhető, hogy mihelyt azzal a tenger mélyéből csak egy hajó is szerencsésen kiemeltetik, Bauer nagyjontossága találmánya érdemlett fölkarolásban részesülend.

„Gyapot a király!“

(Rajz az angol gyáréletből.)

„Cotton is king.“ Gyapot a király! — Ezt vallja minden angol, ezt hirdetik Dél-Amerikának zendülő államai, melyeknek roppant bár, de egyetlen gazdagságát a rabszolgák s az ezek által művelt gyapot-ültetvények képezik. — Az Egyesült Államok székhelye Washington, mely északon van. A yankee s a délamerikai eredet óta engesztelhetlenül gyűlöli egymást, s csak a közös érdek, mely az anyaországtól — Angolországtól — való elszakadás által lett rájuk nézve kikerülhetlenné, fűz össze a két ellenkező elemet. — Ezer apró ok akasztá meg eddig a déli államokban virágzó (!) rabszolgás törvényes megszüntetését, mert nyilvános titok volt a déliek előtt a washingtoni kabinetnek a rabszolgás megszüntetésére vonatkozó, hol alattomban hol nyiltabban, de sohasem határozottan folytatott harca. Mi természetesebb mint az, hogy a földteke legszabadabb részén fönnálló rabszolgáság, keserűséggel tölté el minden szabad polgár, minden igazságos gondolkozású férfit keblét! — E kiáltó ellenmondás napról napra elviselhetlenebbé lön s lassankint ónsúly gyanánt nehezede a rabszolga-államokra. — A folytonos surlódás által az első szikra fölcillant, mely azóta a polgár-háboru emésztő lángjaita növekedett, és nincs, ki eloltsa, nincs, ki belássa annak végét. Ezalatt az angol-amerikai kérdés került szőnyegre — a déli államok ujongtak, az angol hajóraj — mondák — megsemmisíti a fészkelődő yankeet. S honnan mindamellett a washingtoni kabinet következtetése? — Nem akarjuk e helyen fejtegetni az angol-amerikai viszály természetét s annak következményeit; e lap iker-vére, a „P. U.“ bővebben értekeztek róla, annyit azonban bizonyosan mondhatni, hogy az aczéll-jellemű Lincoln Abraham akaratához ép oly sikertelenül ütődnek oda a diplomatia fondorkodásai s a korona-jogászok meddő deductiói, mint az Atlantisz sziklához a habok. — Azon perczben, midőn az első angol ágyu fog eldőrdülni Amerika részein, a köztársaság törvényhozó testülete habozás nélkül szabaddá fog nyilatkoztatni minden rabszolgát! — Gondolható-e hogy Európa legszabadabb népe a rabszolgáság mellett küzdjön?

Mi lesz azután a gyapot-termelésből s ha az északi államok képében győzni fog a jó ügy, mi uton fogják kármentesíteni a délieket? Ez a magasabb politika és a nemzetgazdaság razzortjába tartozik — De Angolország!

Mi Angolország gyapot nélkül? „Is Cotton king?“ Gyapot a király?

Nem az, hanem hitszegő, kegyetlen hódító és zsarnok, ki bün s embertelenség által növekedett nagyra s kinek kormánya alatt 5 millió ember és 1,500,000,000 taller tőke sohajt rabszolgáságban.

A kerékszámban 1500 millió tallérba becsült tőke összegnek, az amerikai rabszolgák vérértékének angol fő dolgozásában, eddig éven át 500 millió tallér értéket kellett produkálnia, hogy a tőkét kamatoztatva munkást és munkálatot föntartson.

Ily kamatozás, hetenkint hat napig folyó szorgos dolgozást tételvez föl. Már pedig több hittel ez előtt, hogy 600,000 csomó nyers gyapot volt Liverpoolban fülhalmozva s félannyit értek mint most, tizenhat fonodában öt napra, háromszázan négyre, száztizenkilenczben háromra szállítottatott alá a munkaidő, míg negyvenkilencz gyárban teljesen felfigyesztetett. Egészben még csak 292 intézet 64,000 munkással maradt meg munkában. Százezer munkásnál több, hetenkint négy napig és 10,000 egyáltalában semmit sem keresett. Azóta a baj kétségtelenül növekedett is, kellő közepén állunk a tételnek, az amerikai viszályhoz még az angol is csatlakozott.

Szerencsétlen gyapot-politika!

Ez kiirthatlan rákfenéje az angol diplomatiának és társágnak.

Nézünk meg közelebbről egy ily fonodát.

Sokan ismerjük a „manchesteri“ szót s legtöbben nem értünk alatta egyebet, pamut- (nem igazi) bársonynál. Székhelyét azonban minden hamisnak, közönségesnek és fenséges olcsónak, a világbéke gyilkosának, a védvámok boldogtalan szülőjének, az angol politika neroi kormányzójának, mely az egész világon ágyuk által akarja föntartani árúinak folytonos keletét, székhelyét azon bálványának kinek földáldoztak az igaz pamut, len és selyem szövözeteket — Manchester Lancashireban, kétségbeesett tőkék, munkások és kurtók millióival, látni kell, — hogy fogalmat szerezzünk e szó rejtők jelentőségéről.

Manchester gyapotja Angolország fölött uralkodik, — az egész világot anyagilag és erkölcsileg megakasztja, mert roppant befolyással bíra gyapot-érdek, mely miatt a takácsok csaknem az éhenhalásnak vannak kitéve Irthonban és Németországban.

A helyett, hogy igazi pamutszövetekbe, valóságos selyemkötőkbe búnák: hamisított, mesterségesen drágitott selyem, pamut, vagy len-hazugságokkal kell ruházkodnunk.

Ha a gyapot-érdekek minden szálát kitépnők történelmünk-ből, művelődésünk-ből és iparunk-ból, ha a gyapotnak foszlányai soha egyébre nem fordítottak volna, mint a mire a természet szánta őket; más szavakkal: ha a tőkék, művészet, gép- és munkaerő megszámitatlan millióit, melyek a gyapotban vannak élőlvé, a gyapju- len- és selyempipar tovább fejlesztésére és nemesítésére használattak volna, maguk találván és törvén ösvényt maguknak, mily szépnek kellene most lenni a világnak?

Csak a házikört és családot vegyük.

Minden ember némileg megalázva érzi magát, mihelyt gyapotban jár. Kedvesünk, nők és leányaink rutábbak, hogy ha — még ezen fölül krinolínokra feszített karton ruhában járnak. a helyett, hogy öltözékük a finom gyapju lágy szálaiból, vagy a puha selyem fonalaiból készülne.

Legalább ezen egy eredményét vegyük fontolóra az eltörölt gyapot-érdeknek: a munkások nemesebb iparral foglalkozásának, keresményük nem szenvedne rövidséget a védvám miatt, mely telhetlenül emészté a pénzt, s végül mindnyájan tisztességesebben és szebben is öltözködnének.

Ennyit bevezetésül, mi elég arra, hogy a gyapottermés meg-őszült rabszolgáit és iparlovagait gúnycaczajra és boszúkiáltásokra készítse-se. Ez azonban ne tántoritson meg bennünket. Ki nyugodt kedélylyel bír, bizvást ki-érhet bennünket azon legnagyobb gyárba, melyben a legóriásibb és legtökéletesebb szerekkel s eszközökkel áldoznak az ipar divatos bálványának. Ha egyszer megkapatunk a gépezetek csodái által, elragadtatunk, mintha a gyapot entuziaszták első osztályához tartoznánk.

A vasuttal ha kiérünk Manchester legsűrűbb füst- és köd-

gombolyaiból, a conducteurök az álló vonat hosszában kiáltják: Heaton Norries!

Itt leszálunk, hogy először is valóságos cseppentett lancashire gyapot-ipar tájképet élvezzünk. Az eső, köd és gözőly vastag zúrré tömülnek, hogy csaknem fejszélre lehetne vágni, mint magyarárn szoktuk mondani. — E vastag párnába néha-néha kedvetlen szél ütődik, mely azt szétfújja, és füstokádó kürtök vadonát, mondhatnók őserdejét nyitja meg előttünk. S ez őserdő nem egyéb mint Stockport, Manchesternek egy darabja és voltakép, legnagyobb gyapot-fonodái miatt, annak képviselője.

A vasut közelében füstnek és göznek puffadt vánkósából egy kürtő meredez ez elásott, borzalmas élet földe, és szemünket egy óriási köb-sakktáblára vezet le; mert a koczkában épített, csaknem csupa ablakból álló házak legjobban emlékeztetnek az említettük képre. — Minden oldalon 800 ablak 10,000-nél többre rugó épületnél! Ana üres nagy tér egy elpusztított, lerombolt városrészt, mely Kershaw, Leese és társa számára a gyapotfonodák szörnyeteg fejlődésének kénytelen helyt engedni.

Sok száza menő ló- és embererő azonban pihen most, hogy a rabszolga birtokosok győzelmére és az indusoknak a gyapottermelésre való szorítására várakozzék. A leghatalmasabb angol ipar (s Európára nézve a legkártekonnyabb) a földteke másik felén kiosztott kancsuka-ütekektől és korbácsolástól függ.

A Kershaw fonoda említett nagyobbitása egyelőre elnapoltott. Isten legyen irgalmas ama milliónyi munkaerőnek és tőkének, melynek tüde és boldogulása az amerikai rabszolgatartóktól és Indiának angol satrapájától van függőben.

Midőn a bemenetnél egy kalit-féleben leselkedő cerberus-kapusnak odamutattuk legitimitációnkat, a még teljes munkában levő gyárba lépünk, a gyapot-ipar egy egész városába, nem, királyságába.

Csavarok, forgó-gerepdák, dörgő, ropogó, prüszkölő és bömbölő félszemű gözgépek és zugó üstök és katlanok tömkelegén keresztül hatolva, végre az irodába nyitunk, hol magyarázó kalauz csatlakozik elfogult személyünkhez.

Először is két titokteljes gép előtt állapodunk meg, melynek beleiben gyeplőeresztett vihart vélünk tombolni, s csodáljuk, hogy börtönének aczélfalait szét nem repeszi, mint a kártyavárat.

Ezek a fuvók. — Mi a tisztjök? Ez, mondá a gépek mellett álló fucska, egy jókora marék nyers gyapotot tépve ki a csomagból, melyet megtisztítva a mocsoktól, gumóktól s forgácsoktól, az éhes ördög szájába lökött, mely szelidén megczibálá a gyapotot, akár a kezestehén, midőn ujjaink közül jámboran kitépegeti a szénát.

A nyaláb egy percz alatt elünt.

A fucska most egész öllel czepl elő hóféhér gyapot-pelyheket, miket a gép egyéb részéből kitakarított. Az imént betett nyers gyapot volt e fúvaltat könnyűségű pihe-tömeg. Kételkedünk, de ő megmutatja nekünk, az egész mikép történik. A dühögő gép beleiben örületes gyorsasággal és mesés erővel tépetik szét a gyapot, ugy hogy minden idegen rész kiesik belőle.

A gyapot most tökéletesen el van készítve a fonásra — vénnök mi. Nagyot tévedünk. Az eddigi eljárás csak elseje volt még legalább tizenkét purgatoriumnak, melyeknek másodikát két más fuvó képviseli; ezek tompán robogó üregek egész sorából állnak, melyekbe tej-eső gyanánt hull alá a gyapot-hó. A gépek beljébe nézünk és látjuk, hogy a gyapot a mint ideér, irtózatosszerűen által a legvékonyabb köddé fuvatik szét. Az erő valami kerek, állandó borulatból látszik eredni, melyet — midőn a gépezet megáll — bámulatunkra egy vadeszkákból kovácsolt szárny-rendszernek ismerünk föl. mely szárnyak oly gyorsan kerengenek, hogy ködfoltá olvadnak össze.

Itt a magvak és egyéb, a gyapothoz szorosan nem tartozó részek teljesen eltávolítottatnak és kilökötnek, míg a gyapotpihéek a szárnyak által okozott szél által folytonos lebegésben tartatnak, majd az ellenkező oldalon örökös hófergeteg gyanánt röpkülnek kifelé, úgy hogy egy pillanat alatt tetőtől talpig chinai gyászba, az az fehérbe vagyunk öltöztetve és mint eleven hömberek állunk egymás mellett.

Szemközt a gyapot hava nagy kalitok által nyeletik el, melyek a havat a másik oldalon vatta-lemezekké lapítva bocsátják ki magukból. Ha bepillantunk ily kalitba, örökös zúrzavarát látjuk faló és emésztő műszereknek. Benne a nyelés és görnyedés foly-

tonos. Így megy keresztül a gyapot vagy tizenkét tisztító-, hajító-, szelelő-, cséplő- és szita-processuson, míg végre nyugodtan, vakító fehérségben gyönyörű hófolyam csöndes fenségében, pelyhek és megszakadás nélkül ömlési ki özőnének lágy hullámain.

Ezen, mondhatni higgá vált gyapottömeg nagy motollakra göngyölődik, s gőz által mozgatásban tartott fésűk alá vezetetik, hol oly sima, oly szép fonalakba változtatják át, hogy meg nem foghatjuk, ez esetlen nagytermetű gépek miképp érhetik jobban a mesterséget még a legügyesebb fodrásznál is; ezen fölül áthatatlan sötétségben dolgoznak.

Számunkra és tanulságunkra egyike a nagyhasu gépeknek fölnyitattik (150 en vannak) s egy nagy forgó hengert látunk, mely egészen el van borítva apró fésűkkel, körülötte apróbb hengerek forognak, melyek ismét igen finom sodronyokból készült kéfékkel bírnak. A fésűk fogai közül a fonál a kéfék sodrony-szála közé kerül, s ott hajszál vékonytságra fonatván, ugyászólván pamut-lehellet gyanánt motolláltatik fel egy örökös rezgésben lévő, vízszafelű forgó motolla által. E köd vékonyabb a pipafüstnél, de mindamellet biztosan s mondhatnók kellemel gombolyodik le ismét és vékony átmérőjű csőrendszeren szorulván át, fényes, egyforma hajszál fonallaká lesz. A felhős, lefésült tábla tehát így o-szólván föl, nedvesítő teknőbe kerül, hogy innen más hasonló tizenhat táblával egy fonallá sodortassék, mely ment minden egyenetlenségtől, mert azon sok millió mérföldnyi szálak közül, melyek így készülnek, alig van egy, mely csomós volna.

Az ily tizenhatrétű fonalakból álló tábla csak egy bizonyos vastagsáig gombolyodik föl, mely után egy újonnan érkező motolla váltja föl az imént működőt, s így tovább. A 150 fésülő gép ugyanegz teszi, azaz: sodratlan, gyertyavastagságu és tizenhat réthben egymás mellett gomolygó szálnyalábot egy fonallá változtat át.

Most jó a fonás — gondolja olvasóm.

Koránsem.

A hengerek a vonó gépek osztályába vándorolnak. Nem volt szép Magyarországon, még a múlt századokban sem, oly ügyes fonónő felsapáink feleségei között, ki ily vékony, egyforma, szabályos fonalat tudott volna fonni, mint e gépek, melyek szakadatlanul és ernyedés nélkül éjjel nappal, anélkül, hogy elálmósodnának, hogy a fonalat elszakítanak, vagy mint a fonókában szokás, csókolóznak. Dehogy csókolóznak, hanem számíthatatlan társaikkal folytonosan összehúzódnak, dübörögve morajlanak, forognak, zúgnak, és ropognak, szüntelenül üzetve és korbácsolva a gözörőtől és félelemtől, a bürze- és háboru-hirektől. Mindig forognak érzéketlenül, telhetlenül és kérlelhetlenül.

A vonó gépek működését leírni merő lehetlenség, a szükséges rajzok számok nélkül. Azon beosztáson alapulnak, hogy kettők között a tizenhatrétű fonál közül lassan mozgó hengerről gyorsan mozgóra motolláltatik, melyen 32 réti szálakká nyújtatik. Ez aztán hatványok szerint megy. A 32 réti 64 rétivé, ez 148-assá lesz és így tovább, a szerint: ha vékonyabb vagy kevésbé vékony szövet akarnak szőni. Kalauzunk odavetöleg jegyze meg, hogy nem igen finom áru van készülóban, miután csak 4608 szál sodortatik egygyé.

S ha e szálak közül, melyek káprázttalág olvadnak szemünk előtt egymásba, egy elszakad? Csodák csodája! Mihelyt elszakad, egy érczelemz hallhatólag csapódik le, mely által a gépész előtt jel támad, mely arra figyelmezteti őt hogy a gép illető részét nyugalmába helyezze. Ez megtörténik; egy a fölívgyázó lánykák közül a megszökött fonalat megkapja, visszahozza, a másiknak végéhez ragasztja s a kár sokkal előbb van helyreüve, mielőtt észrevennők még hogy a gép megállt. Ez odaragasztás — látszólag gyereksg — oly mesterség, melynek megtanulása éveket igényel. Többszöri kacaj közt kísértök meg anélkül, hogy esze ágába jutott volna a fonál egyik végének a másikkal egyesülni.

Kalauzunk megjegyze, hogy a legfinomabb twist-kelmét 60,000 szálból sodorított fonállal szövik.

Most az ének-akadémiába lépünk.

Nem kevesebb mint 18,000 csörlő énekel itt folytonos chorust melyek sürűn egymás mellett egyenes vonalokban állnak s kerék által hajtatnak, mely kerék azon óriás tengelyen forog, mely függőlegesen emelkedve föl az épület tövétől annak lemagasabb emeletéig szolgál föl, az egész intézet löerejét magában egyesítve.

A csörlők fokozatos gyorsaságu forgása eredményezi a lehető

legfinomabb szálakat melyek a csipkékre és twistre szükséges hatványozott rötti fonallá sodortatnak.

Minél finomabb a szál, annál több rétre osztható és csak is ezen, a hihetlenségig folytatott osztás által lehet a fonalat minden még legesekélyebb, puszta szemmel észrevehetlen egyenetlenségeitől is megfosztani.

London gombokötő kereskedéseiben 100 féle foku finom varró pamutot lehet kapni és bár egyes czégek más számozást, fokozást hoztak be üzletükben, annyi mégis szabályul tekinthető, hogy: minél magasabb a szám, annál finomabb a fonál. Minden fajta fa-darabkákra van göngyölítve és oly sima és egyenlő, hogy soha egy szál a másikat nem szegi, selyem fénynyel bír, tiszta, mint a csöppentet hó és finomságra vetekedik a leglágabb hajjal. Minden nő, ki angol varrópamuttlal dolgozik, be fogja ezt ismerni.

Egy emelettel fölebb megyünk, mialatt az egész királyság gázlángok ezreivel világíttatik meg. Régi barátunk, az óriási föten-gely itt is működik, de nem csörlőkkel többé, hanem öszvérekkel.

A pamut-czérna vonó-gépeit t. i. itt öszvéreknek nevezik és használjuk mi is e nevet, anélkül hogy okát kutassuk.

Mindig két-két öszvér-állvány dolgozik egymással és egymás ellen egy időben; két mozgó és két veszteglő. Az első kettő vas-sínekben mozog föl s alá s a legomolygó szálakból mindig százat egyszerre nyújtva ki, az utóbbi kettőnek adja át, melynek csöveire azonnal fögomolyodnak ismét.

Mind ez oly könnyen, pontosan és lelkiismeretes történet hogy egynehány férfi és fiu eléggé képesek arra, a netalán elszá-kadt fonalakat ép oly gyorsan mint tökéletesen összeragasztani.

Még egy emelettel fölebb — ismét csörlők beláthatatlan sora, és megint fölebb — minden merő öszvér, egész a homályos távolig.

Mind, mind csupa gépezet a legnagyobb mélységtől a legnagyobb magassáig. Közbe néhány elszórt, gépies, szóltan, az örökös zúrben és dörgésben amugyis alig hallható ember, valameny-nyen fészült figyelemmel és gépszerű modulatokkal, a kis fiúk és lánykák, kigyúlt arczczal (a finom szálak csak magas temperaturában nyulnak ki) kísérve a gép működéseit. Itt ott, mondjuk egy ember, daczára annak hogy e gyárban 3600 kéz van elfoglalva mely 120,000 fonó-kéznel többet pótol, és nem csak pótol. Miután az általuk vezetett gép hasonlíthatatlanul finomabb és tisztább szálakat fon. Igaz ugyan az is, hogy 1800 embernek egészsége és lelke van befonva és alásva.

Vége egy zárt, beláthatatlan tér, tele fiatal lányokkal. Szegény leányok, oly halványok és komolyak! Föladatuk abban áll, hogy a mindenütt jelenvaló de láthatatlan gözörsze felügyeljenek, mely varázslatos, viharzerű gyorsasággal szedi le a fonalakat a csörlőkről s a szövőszék alá vezeti, előbb pépszerű folyadékon, forró hengereken esvén még át, melyek kellemetlen gözt terjesztenek. Ezek a szálakat keményítik és teljesen megszárítják. Most a legügyesebb és legjobban fizetett munkások kezeibe kerül — a takácsokéba tudniillik, kik 10—15 tallért keresnek meg hetenkint.

A szövés mechanismusa eléggé ismeretes, csak hogy a gépezet sokkal gyorsabban, biztosabban és sokkal nagyobb mennyiségben dolgozik az éhező takácsoknál. Ezerhatszáz szövőszék 2690 láthatatlan kézzel! E végzetlen légszész világok, ez az örökös csattogás, zizegés, süvítés, aztán bömbölése a be-bedörgő gözóriáknak és e hallgatag, komoly gyermekek! Mily világ ez, mily varázslatos fensége és dicsősége az elátkozott, embereken zsarnokló, köztársaságokat bomlasztó, rabszolgaságot szentesítő, szabadságot megbélyegző, Angolországot demoralizáló, világkábító dámoni gyapot iparnak?!

Még egy pillantást magányos, pompás börtönébe a gözóriáknak, mely minden lehelletével 250 ló erejét biztosan és pontosan terjeszti ki ezen nyolcz emeletben egymásfölé épült gépvároson, melynek parancsára számtalan cső, henger, kerék és csavar lapátol, kavár, tép és szital, folytonos hóvihart okozva ez által, mely finom, nyugodt köddé foly szét, ez ismét gömbölyű szálak tej-zuhataivá, mely szálak hatványozott magukkal hajszál vékonyságu fonalakká sodródnak, nyulnak és simulnak hogy 1 1/2 ezer széken callicoterekké szövődve és felgöngyölődve Palmerston arra kény-szerítsék, hogy az egész világon hadi hajókat tartson, melyek rést löjenek Chinában és Japánban, hogy e réseken callicot és pamut-kendőket dugjon át, a földteke népeit fenyegetve, kik meg nem hódolnak e gyapot-politikának.

Derék, büszke, magános gözóriák! Te mitsem tudsz az álta-

Vasárnapi Ujság 6-ik számához 1862.

lad okozott tejfolyamnak vérfolyammá való átváltozásáról. Ha öntudattal bírnl, kétségkívül inkább tengőződbe fulasztaná magát semmint a felelősséget vállaljad el e vért.

Avagy nem lenne-e jobb, ha a technika, mechanika és genialitás büszke felhalmozását, nemesebb, tetszőbb és nem rabszolgaság által kicsikart anyagok földgőzására használnák föl? Ha

gyapjuban, selyemben, lenben duskálhatnál? Ha a milliányi töké- és embererő, mely Amerika átkában már is remeg és elakad a juh békés terményének, a selyembogár csendes, költői munkájának, a len- és kendertermesztés szorgalmának jutna serkentő és jutalmazó osztályrésztül?

Az óriás hallgat és mi törpék sem tehetünk egyebet. Dr. T.

T A R H Á Z.

Hogyan élünk?

E hét története Kakas Mártontól.

„Minthogy csakugyan életben vagyok, tehát életjelt is kell adnunk.“ Ez, úgy hiszem, olyan tétel, a mi a legtudósabb wittenbergi doktori concertation is szabad átmenetül nyerne.

Farsang van; de mi azt tartjuk: „nemo salta sobrius.“ levén pedig nekünk hivatalosan meghagyva, hogy józanan viseljük magunkat, igen természetes az, hogy nem tánczolunk. Hanem azért a farsang megvan, s valamivel meg kell neki adni az utolsó tisztességet.

Tehát rendezünk jótekonny és nem jótekonny hangversenyeket. Országgyűlés hiányában látogatjuk a casinoi és akadémiai gyűléseket s alkotmányos ünnepélyek helyett tudósaink és költőink születésnapját ünnepeljük.

E héten volt egy műversenyünk, rákövetkezett estélyiyel az írói segély-pénztár javára: természetesen táncz nélkül. Mai világban az „előtánczos“ hamar historiai névre kaphatna.

Azután voltak Kisfaludy-ünnepélyeink; évfordulati előadások a pesti és budai magyar színházakban, és a Kisfaludy-társulat ünnepélyes közgyűlése a Múzeum terében, a hol ismét mindenről lehetett hallani, csak a budgetbizottmány tárgyalásairól nem; és még hozzá egy kaszinói közgyűlést, a melyen alkotmányos rendkívüliséggel választottuk alispánunkat s megbizottmányt, vagy — mit mondok — elnököt és választmányt. Rájár a tollam!

Különbön az idő tavaszias; nem tudom, mi célt akar elérni vele.

A Duna mentében áradás és nyomor; a vasutak elszaggatva, özönvíz mindenfelé. Csak a bécsi bürzön emelkednek a papírosok.

Szépen kezdődik az esztendő.

Kakas Márton.

A Kisfaludy-Társaság közlése.

Ezen, dicső emlékeztető költőnk emlékére 1837-ben alapított szépirodalmi intézet, 1849. óta tartott önkéntelen szünetelés után, mult csütörtökön, febr. 6-án, mint Kisfaludy Károly születése évnappján, tartá ismét új korszakának első (általában 12-ik) nyilvános közlését a nemzeti Múzeum diszterében. A közönség, nők és férfiak egyaránt, igen szép számmal jelent meg, a mi reméltetnünk engedti, hogy e társaság az újabb viszonyok között 1848 előtti népszerűségét ki fogja vivni. Az ülés tárgyai érdekesen valának kiszemelve s az egyes előadásokat mindvégig kitartó figyelemmel és helyenként kitörő tetszéssel kísérte végig a hallgatóság.

A megállapított program szerint az ülés tárgyai következők valának.

1. B. Eötvös József elnöki megnyitó beszéde.
2. Greguss Agost. titoknokai jelentése a társaság történetéről.
3. Szász Károly költeménye: „Loránti Szűzsána szönyege.“
4. Tóth Lőrincz emlékbeszéde: Vahott Sándor felett.
5. Arany János költeménye: „Daliás idők.“
6. Jókai Mór elbeszélése: „Bábel.“
7. Pályázati eredmények s új utjalomkérdés kihirdetése.
8. Elnöki zárszó.

Bécsi levél.

Február 8-án.

(Tartalom: Utczai képek. Tessék szappant venni. Carnevaloni. Álarczos bálok. Ez az én budám. All a verbung. A rájkszrdát orkesztruma. Szük, de bő. Reményi, Erdy Róza.)

Ezer légszészlánggal, villogó csillárokkal, szikrázó lángzuhanyokkal világított kirakatok! Émeletnyi tükrök, melyek számíthatatlan ismétlésben sugározzák vissza a fényüzés és divat ragyogványait! Fuvallt könnyűségű, csillagokkal elszórt báli szövegek, melyek festői rendtelenségben csábítólag hullámoznak fehér, kék és rózsaszínű szigetek körül! A csillárokról koszorúk és füzérek függenek alá, s az elfogult néző röpke, lebegő virulatnak nézi az iparnak e kellemes, mert kelendő gyermekeit. Fal, ablak, oszlop csipkeködben uszlik, a boltszögletyeknek csak a frizirozott üstöke látszik ki e drága felhőköl, a kirakat előtt tömegesen ácsorognak, tolakodnak az emberek, a fiaker szétordítja a népet, az utcazár szétpuskatuszza.

— Ha nekem ily szép ruhám volna, ha ily gyönyörű koszoru köritenéfejem, ha tánczolhatnék! Így sohajt talán az a szegény gyermek, kinek elvész szemvilága a pöttyes chiné, a tarlatanból lehelit tündérruha, s a crépe varázsló csodáin. Az illusion kö gyánánt nehezedik szívére, az ezeregyéji pompa felkölti minden vágyát, fölzaklatja irigységét. E szép szöveg tán ugyanazon

időben fog lefoszlani a bankár könnyűvérti lányának karcsu derekáról, a mely perczen ő beteg anyjának ágya szélén öltöget s testvérkéjének lázas szomját a korsóba fagyott vízzel még csak növeli, mig aztán maga is fájó gondolattal, beteg szemmel és szívvel elalszik. — A nyomor ijeszto áránokban fejlődik, s a glaciis-okon lesekedő német „szegénylegények“ mellett a szegény lányok száma is szaporodik. Tarlatan ruha és daróc, jeges pezsgó és korsóba fagyott víz, zene és zokogás! Régi historia, mindennapos dolgot!

Gyerünk odább.

A boltokban kifejtett fény igazán mesés. Az újonnan kinyitlt udvari „illatszerde“ (ezt a szép szót magam csináltam) illatszerde portáléja: kapu-magasságu és carrárai márványból van faragva. A légszész-lángok aranyzsinórokön ringó jegecz-golyókön lobognak, a padozat parketjének egy-egy kockája szazakba került; az ember szinte megjed, ha meggondolja, mily lelkiismeretlenséggel tapod itt szazasokon. Ajtó, szekrény, asztal stb. netovábbja a „höher“ asztalosságának. Pallisander, fernambuk, ében, mintha csak holmi fütöfa volna, oly pazarul van felhasználva. A tiz krajczáros szappant, két annyit éré, arany szegélyű selyempapírba göngyölitte egy olymisszó hölgy, kinek mosolya vakító, gyöngyszerű, a divin pastnak, melyet árul, hatalmas voltát hirdető fogsort mutat; kinek arca fehérebb az éréme célesténél — melyet árul; keze habzserű mint a queens savon tájkéja — melyet árul; lehelle — — (Elég! elég! Szerk.)

E hölgy oly szép, mintha festve volna. Ha Bécsbe jön szerk. ur — tessék nála szappant venni. (Megyek. Veszek. S először is kiszapponozom önből az efféle wiener-zeitungi lelkesedést. Látszik, hogy nem látott még szegedi szappanáruuló menyecskeket. Majd akkor beszélni, Szerk.)

Bécs éreiben erősen lüktet a farsangi kedv, az álarczos bálok egymást érik. A Diana-teremben a fogadott tánczosnők, ha cencant nem tánczolnak is, legalább cencant csevegnek veled. — Fény, szépség és szellem a pályokban várja, hogy öt mulattassék s a parquetten élcszomjias urak tolonganak azon egyetlen álarcz körül, ki csakugyan tűzi-játék gyanánt éreget elmességének röppentyűt. E maszkaró magyar nő volt, engem legalább magyarul szólított meg s erősen ráparancsolá — kegyvesztése mellett, — hogy ki ne irjam. Álarczoz óhajának jobban meg nem felelhetek, mint hogy károm. — Ki volt? Ó volt. — Kimentet óriási csatákat vivott a nyolcezerre r.

Közönség — három szál ruhátári örrel. Odakünn esikorgó hideg, a közönségnek van esze, hogy ne fűzzék. Neki annak a ruhátárnak! az én kaputom a te kapud! A ruhátárnokok nyolcezer kabát alá temetkeznek, melyeket nem mindig válogatás nélkül, rángatnak ki azon szerencsések, kik közel érik. A hosszú paletot ambitiósus attilát takar, a buda egy frakk gyöngéit földi s így történt, hogy tegnap egy budás urat láttak a Grabenen, kinek köcsög volt fején. Már azt hitték, hogy a „versöhnende Prinzip“ fölérkezett Magyarországból, a midőn egy másik „versöhnende Prinzip“ megfogja az első „versöhnende Prinzipet.“

— Uram, ez az én budám!

— Mein Herr, das ist mein Flügelpaletot!

Erre aztán kezdtek a ratificatiókat — akarom mondani, a kabátokat kicserelni és a dualismus megmaradt in statu quo ante.

A rájkszrdában holnap ered még ismét a táncz; hely van bőven, daczára annak, hogy szüknek mondják. Csárdást azonban még most sem fognak járni benne, bár a legjelesebb ezigányok vannak fölfogadva, kik az édes húron kezdik már húzni a magyar nótát. A verbung nagyban áll, ne csodálják hát, ha a magyar ember solo szereti járni a verbungot; a káliai kettősnek pedig más a muzsikája. Kuranda ur moll-ból akar fötázni, de az ő darabját elhedeülték már Pesten, aztán ugy se valami nagyon hallanak meg, miután a lengyelek és csehok basszusban morognak stb.

Reményi tegnap adá utolsó hangversenyét. Több mágnás s néhány grófnó képezék a bucszó művész közvetlen környezetét. R. ez izben láthatólag rozslult hangolva, a mi tán nem egészen a gyér látogatás rovata esett. R. magyar játékról tán mindössze is azt mondhatom hogy első alkalommal jobban jatszett, a mint is ebbeli tetszésenек mult közleményben kifejezését adtam. Egy derék uri ember, kinek nagy és szép neve van Magyarországon, azt mondá nekem, hogy Reményit magán-körben kell hallani. Ilyenkor elragadó, hódító. Hiszem — de szerintem az igazi nagyság abban jelentkezik épen, hogy a nagy közönséget, e hideg, szeszélyes, gunyolhatnám tömeget művészetével megrázza, lábaihoz hegedülje. (De akkor annak a „nagy“ közönségnek jelen is kellene lennie s nem, holmi elfogultságból, otthon maradni. Szerk.)

Azonban R. nagy tehetség s ha egyaránt lesz serény és szerény — igen szép jövő vár rá. — A hangversenyben Erdy Róza magyar kisasszony sok érzéssel s meggyőződéssel énekelt. Mi sok érzéssel és meggyőződéssel tapsoltunk.

Irodalom és művészet.

(Beküldött pályaművek.) A budai népszínház által kitűzött 50 arany pályadíra következő 5 dráma érkezett: 1) Székely támad, Székely birja; 2) A kenyérmezei diadal; 3) A fehérvári diákok; 4) Sárkány-vitézek; 5) Alvári és Amanda. — A népszínmű pályázatra eddig két pályamű érkezett. Mind ezek, mind a fennebiek előleges bírálatra kiadattak. A jutalom csak a darabok előadása után fog a legjobbnak odaitélni.

(Uj magyar lap.) Jeszenszky Dániel balassa-gyarmati ügyvéd, „Magyar felvidéki közöny“ című társadalmi és vidéki érdekű lapot fog megindítani. E lapot a nógrádmezei gazdasági egyesület közlönyével választja s a tulajdonosnak 400 ft. subventiót szavazott meg.

(Doppler Ferenc, „Ika“ című magyar operája) közelebb Otműczen szinre hozatott, még pedig nagy sikerrel.

(Zeméművek.) Rózsavölgyi és társánál, „Ungarns Vaterlands- und Volkslieder“ című zenei füzetek jelentek meg német szöveggel Wöhler-től. Az eddig megjelent két fuzet egyike Vörösmarty, „Szózat“-át, s a másik Kőlcsey „Hymnus“-át tartalmazza. Mindegyik ára 40 kr.

(Tóth Endre „Harangvirágok“) című új költeményeire Emich Gusztáv előfizetést nyit 1 ftjával, mely f. hó 20-ig küldendő be. Lapunk egyik derék munkatársának ez új művét ajánljuk a közönség figyelmébe.

(Érkövy Adolf „Magyar Gazda“ című heti lapját) részvétlány miatt egy időre kénytelen volt megszüntetni. Korántsem szándéka azonban a gazdasági irodalom teréről védkép visszavonulni, sőt tekintve, hogy oly időszaki, kiválóan mezőgazdasági folyóiratunk nincs, melyben a hitelapozet meg meghaladó terjedtek értekezések közölhetetnének, elhatározta e hiányt azáltal pótolni, hogy 5-6 hetenkint megjelenő „Gazdasági füzetek“ indít meg, melyek elsőjét a napokban küldé szét. E füzetek egész évi folyamának előfizetési ára 6 ft. A már megjelent első füzet dr. Kautz Gyula, Schnedár, Tormay Béla s másoktól tartalmaz válogatott cikkeket.

(Dobsa „István, első magyar király“ drámáját) Debreczenben is szinre hozták mult hó 30-án, mely alkalomra a szerző s Molnár színigazgató is lerándultak a „civilise“ híres városába. A darab nagy lelkesedéssel fogadtattott, s a nagy közönség a szerzót is kihívta és koszoruvall lepte meg.

(A „Sárospataki Füzetek“) hatodik évfolyamának 1-ső füzeté megjelent; tartalmaz a következő érdekes cikkek képezik: A magyar protestáns egyház szabadságának védelme, némely tekintélyes német tudósok megtámadásai ellen, Révész Imrétől. Az oktatási mód leglényegesebb alapelvei, Batizfalvi Istványtól. Egyházi költészet. Jézus és a világ lelke. Filep Mihálytól. Vallásügyi tárgyalások, Bodon Ábrahámtól. A h.-m.-vásárhelyi ref. ó templom építése, Szél Farkastól. A sárospataki főiskola beligazgatása s a jogakademia terve. Irodalmi szemle. — A mult három évi folyamokból még kapható néhány teljes példány a szerkesztőségünél. A kik mindahárom évi folyamot együtt megrendelik, május 1-ig tíz ftot fizetnek, azontul ismét beállt a rendes ár.

(Büntetőjogi munka.) Pozsonyban Kassay Adolftól ily című, 7 ivre terjedő munka jelent meg: „Magyar büntetőtörvények, s bűnvádi eljárás az országbírói értekezlet szabályai szerint.“ Ára 70 kr.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(Adófelülemelés.) A cs. k. kormány elhatározta, a sóár, bélyegilleték, fogyasztási cikkek, répacukor s egyes adók fölemelését.

(Azon magyar műtárgyak,) melyek a londoni világkiállításra szánvák, mint említett, Pesten is közszemlére fognak kitétetni. E kiállítás febr. 11-én veendi kezdetét Pachl zongorakereskedő termeiben (uri-utca 6. sz. 1. em.)

(Uj módon süttött kenyér.) New-Yorkban oly kenyeret kezdenek sütni, melynél az élesztő helyét szénasavas légszesz pótolja. E légszesz egy nagy görebe vezetetik, hol az illető mennyiségű lisztet áthatja, s mialatt a göreb forgattatik, a tészta elkészül. A görebben a tészta egyes darabjai mechanikus uton kenyéralakokká idomittatnak, aztán pedig egy nagy kemenzébe rakatnak, hol 40 perc alatt megsülnek. Embri kezek csak akkor érintik, midőn a kemenzéből kikerültek. Az ily kenyér könnyű, izletes és jól emészthető.

(Amarhavész állása Magyarországon.) Hivatalos kimutatás szerint, a marhavész 13 megyére s a Jászkon kerületre terjedt ki. Kitorése napjától kezdve mult hó 31-ig összesen 101 helységben pusztított, melyekben 59,643 darab marhalétszámból 9279 betegegett meg, ezekből meggyógyult 1365, elhullott 6956, darab, állatorvosi ápolás alatt áll még 867, levágtatott 118, tehát az összes marhavészesség 8075 darabra rug, azaz a megbetegedett marháknak körülbelöl 77 száztőlja.

Közzétetevék, egyletek.

(Az irói segélyegyletre) Latinovics Illés 300 ftot urbéri kötelezvényekben, s Wodianer Ferenc nyomdatulajdonos 100 ft. adományoztak.

(A múzeumi kiállítás egylete) e napokban értekezletet tartván, a „Múzeumi terménykiállítási egyesület“ nevezetben állapotott meg. Minden egyleti tag évenként 2 ftot fizet. A kiállítási c-sarnokot Kauser Leo terve után fogják építeni.

(A Rimaszombati kaszinó) m. hó 5-iki közgyűlésében elhatározta, hogy egyelőre 3 évig évenként 12 ftal járuland a magyar irói segély-pénztár gyarapításához.

(Csongrádmezei takarékpénztár) elhatározta, hogy 170.000 ftba kerülő háza fölépítésére a részvényesek új 200 ftos befizetéseket tegyenek. (A Somogymezei gazdasági egyesület igazgató választmányja) Marczaliban f. hó 24-én (és nem 17-én, mint eleinte hirdette volt) ülést tartand.

(Az izraelita magyar egyesület) f. hó 1-én tartott fölolvasásain fényes és nagyszámu hallgatóság volt jelen; ott voltak: Xántus János, Kubinyi Ferenc, Römer Flóris, Szabó tanár, dr. Kovács, dr. Bócai, Peregriny Elek, dr. Lumniczer stb. Az elnök dr. Rózsay József, „a gyógyászatról a héberreknél s a zsidó orvosokról a középkorban“ tartott felolvasást, mely mint orvosi és történeti becsh, nagy tetszéssel fogadtattott. Mezei Mór és Klein felolvasásai szintén méltánylással részesültek.

(Leánynevelde Szatmáron.) A szatmári ref. egyháztanács elhatározta egy protestáns leánynevelde föllállítását, mely valószínűleg tavaszra megnyithatathik.

Közelekedés.

(Az északi vaspálya) egyfelöl Florisdorf és Bécs, másfelöl Florisdorf és Korneuburg közt szét van ronválva, s ennek megkezdésében ezen irányokban a személy- és teherszállítás felfüggesztve. Hasonlag Verseczen át Buziás felé is félbe van szakítva a közelekedés, minthogy az ár a gátokat elesperte.

(Keszthelyen új távírói állomás) nyitattott meg febr. 1-én. Működése meghatározott nappali órákra van szánitva.

(Az erdsyi vasutvonal építését) a kedvező idő beálltával azonnal megkezdte. A nagyváradi-bukaresti vonal hírszerint előnyt nyert az aradbukaresti fölött. A váradi vonal a Kőrös völgyön át Kőrösfürő és Nánásra, onnan a Szamosvölgyön át Kolozsvárra, Brassóba, innen ismét a Bodzavölgyön keresztül Bukarestbe vezet.

Balesetek, elemi csapások.

(Kolozsvárt a rémtettek) napi rendn kezdenek lenni. Lapunk mult számában említettük, hogy ott egy zsákba varrt női holtestet találtak. Most pedig két öngyilkossági kísérletről értesülünk. Egy kocsis felakasztotta magát, egy szolgálóleány pedig egy csomag gyufáról a phosphort ette meg, így akarván véget vetni saját életének; azonban mindkettő megmentetett.

(Mindenfelől vízáradsókról értesülünk.) Nemesak a Duna, de a Moldva, Inn, Lajtha, s egyéb folyók is több helyt elhagyták medreiket. Prágát előntötte a Moldva. A Józsefváros, Wischehrad, Podszkol s a külvárosok mind víz alatt vannak, s a közelekedés csak hajók által tarthatatik fenn. Bécs több része is már a mult hét elején víz alá került. A lakosok menekültek. Mentőosónakok álltak készen a víz alatt levő városrészekben. F. hó 3-án delután 3 órakor 13 1/2 láb volt a vízallás 0 felett, s még folyvást áradt. Pozsonyban februar 2-án szintén kicsapott a Duna. Az alantabb fekvő utcaöz vízzel telvék, a közelekedés csak csónakokon lehetséges. Tétány mellett a buda-pragerhoi vasutvonalon a hidakat az ár elrombolta, minél fogva a vasuti közelekedés a vonalon megszakt. Az Uj-Szöny-Fehérvári vonalon is akadályozva van a közelekedés. Pesten a vízallás f. hó 6-án több mint 15 láb volt 0 fölött. A városi csatornák elzáratattak. A hatóság erélyesen örködik, s mindent elkövet a netalán bekövetkezendő veszély elháritására.

(A Gellérthegyről) egy szikla leszakadt, s mint halljuk, egy embert agyonütött.

Mi ujság?

(Ürmeányi József), a nemzeti színház nyugdíjintézeti bizottmányának elnökségéről lemondott, miután csak addig vállalta el az elnökséget, míg a tőke 100,000 ft-ra rug. Ez megtörténvén, gr. Zichy Manót nevezik utódául.

(Ürmeányi József) e napokban Kairóba utazott, súlyosan megbetegedett leánya látogatására.

(A budapesti váltójegyzők száma) 40-re szaporittattott, minek következtében váltójegyzőkül újabban kinevezettek: Agarasztó Miklós, Amtmann József, Barabás Dani, Barna Ferencz, Bellaagh József, Burián János, Fabricius Endre, Giczey Samu, Guthy Elek, Haris Sándor, Jurenák Károly, Kiss Jakab, Klözel Jakab, Kovács László, Lenhossék György, Margaritovics Péter, Nyiri Józsa. Ökröss Bálint, Pászthory Károly, Répásky Dani, Ritter Gyula, Sorsich Ferencz, Szabó János, Szilágyi Sándor és Walther Gyula.

(Népmagyarítások.) Legfelsőbb engedelemmel Kaufmann Vilmos tatai lakos „Kálázi“-ra, Heberle Gyula duna-földvári lakos „Hevesi“-re, Malata Vilmos felső-dabasi lakos „Árpási“-ra, Kempf Lajos, Ferencz és Antal sz.-endrei lakosok „Küzdi“-re s Kogler János szegedi lakos „Kéri“-re változtaták vezetékneveiket.

(Bigno.) legalább még egy évig, nem fogja elhagyni színházunkat.

(Laplefgoglalás.) A pozsonyi Német lap febr. 1-ő számát a cs. k. rendörség elkobozta, és pedig mint Pozsonybeli írják, a M. Sajtó“ pártja programjának lenyomásaért s a kir. helytartósigától jött távsürgöny partvektezések.

(Legfölsőbb megerősítés.) Dessewffy Emil gróf, mint akadémiai elnök s Eötvös József báró mint alelnök legfölsőbb helyen megerősítettek.

(Az irói segélypénztár javára rendezett művészeti és társas estély) az „Európa“ teremében mult hétfőn igen fényesen ütött ki mind anyagi, mind szellemi tekintetben. A jegyek egész az utolsóig elkelték, s még több is elkelt volna, ha a rendezőség szélszerűen nem látja, meghatározott számú jegyeket bocsátani ki, hogy a helyiségek tul ne terhelteszenek. Az estély művészi része minden igényt teljesen kielégített, csupán csak Hollósy Kornélia bájos énekét kellett sajnósan nélkülözönnünk, ki hirtelen megrekedvén, a közreműködés iránt tett ígéretét be nem válhatta. Legnagyobb tetszésben részesültek: Reményi a „Hugenották“ fölötti ábrándja s magyar népdalaival; Huber Ida és Voggenhuber Vilma Mendelssohn kettős dalaival, Markovics Ilka egy magándallal, Fűredi magyar dalaival s Prielle Kornélia Vörösmarty egy költeményeinek elszavalásával, melyet ismételnie is kellett. De miután az Irás szavai szerint nem csak ígérel él az ember, a szellemi élvezet után a közönség az éttermekbe vonult, oly számmal, hogy a helyiségek ez alkalomra nem elég tágosaknak bizonyultak be. A vendégek közt volt Hardman, a „Times“ levelezője is, ki valószínűleg meg fogja írni a világ legnagyobb lapjába, mint töltik mostanában a magyarok a farsangot.

(Lapmegintés.) A „Magyarország“ a mult hó 31-iki számában „Az 1848-ki törvények“ feliratu cikkre miatt írásbeli megintést kapott, mivel a nevezett lap a megintési irat szerint „ezen cikkt több helyein átálanos felhívást intéz az ország összes lakoságához, és nyilvános bíráskodásra hívja fel Magyarországot népeit azon eseményekre nézve, melyek az 1848-diki törvényhozást környezték, és mintegy diósíti azon eljárásokat, melyek utóbbi kifejlődésükben a bekövetkezett gyászos forradalom csirájának válóultak.“

(Utószítés a pénzügyi hatóságoknak.) A „Botschafter“ írja, hogy a magyarországi pénzügyi hatóságok utasítást kaptak a politikai hatóságok levéltárai megvizsgálására, a belyegtelen okiratok érdekében. A kormány ez uton egy milliónál többet remél behozhatni.

(Jótékony czélu dalárda-estély.) Mihelyt a megindulandó gőzhajók a közelekedést könnyebbe teszik, a pesti egyetemi dalárda le fog rándulni Kalocsára, hogy ott egy jótékony czélra rendezendő dalárda-estélyben közreműködjék. A Luczenbacher testvérek örömmel ajánlták fel hajójukat a dalárda tagjainak ingyen oda és visszazállítására.

(Jótékonyczélu táncvígádom.) Pesten a ferenczvárosi kisdudóvoda javára jövő szerdán a lövöldében táncvígádom tartatik, mely különféle női munkák kisorsolásával leend egybekötve. A kik e czélhoz még akarnának járulni, sziveskedjenek adományait Locher M. pénztárnokhoz (soroársítut, 33. sz.) beküldeni.

(A magyar tánc külföldön.) A mint a „Bukovina“ című lap hirtetési rovatából kitünik, e tartomány fővárosában Czernovczuban tanulják a magyar táncot s a könyvkereskedések is erősen hirdetik a csárdásokat. Ha mi nem tánczolunk ez idén, tánczolaak helyettünk mások.

(Hangverseny.) Magyar-Ovárrott m. hó 28-án a gazdasági tanintézet növendékei hangversenyt rendeztek. A programmból a „Szózat“ a felbőbség parancsára kitöröltetett; ugyane sors érte a helyébe tett „Honfidal“ Petöfítől.

(II. Rákóczy Ferencz hamvainak) a hazai földbe visszahozása végett, a közelebb rendezett művészeti és társasestélyen Bicskei Kálmán indítvány követteztében adakozások történtek, melyeket maga az indítványozó 100 ftal nyitott meg, s azonnal kélme 500 ft. gyűlt össze.

(Halálözes.) Petrák János, biharmegyei kir. biztos, f. hó 2- és 3-ika közt éjjel szélhűdés következtében meghalt.

(Élve eltemettek megmentése.) Azon 25 munkást, kiket Schandau mellett egy leszakadt sziklafal eltemetett, nagy erőfeszítéssel sikerült megmenteni. A hideg ellen magukat megóvandók, tüzet raktak, s annak gígomolygó füstje volt az utmutató kiszabadításukhoz.

(A nagy-szent-miklósiak) ez idei farsangra lemondtak a bálozról, hanem a Révay-szobra javára rendeznek egy pár táncvígádomat.

(Torontoi megyéből) írják: Februar 1. Nagy vajadások után végre valóhára, megszünik nálunk is a provisorium hivatalnokainak kinevezetése. Gyanítottuk, hogy a mily könnyen ment a szomszédos Temesben és Kraszóban a kinevezés, oly nehezen fog menni nálunk. Az ujonczozás már körműnkre égett, s nem volt hivatalnok, ki azt eszközölje: ujonczozási komiszáriusokat kelle járásokint kinevezni, többnyire a disponibilis cs. hivatalnokok közül. — Egy évnegyedig voltunk függöben, tisztviselőink voltak is, nem is, és mégis, míg a felsőbb meggyéből sajnósan kell rablásokról olvasnunk, nálunk, e bábéli megyében, oly csendes, oly biztos és nyugalmas minden, mintha Eldoradóban volnánk, még a finczokok sem igen háborgatják az embert! Mire mutat az mára, mint egyrészől a népek józan és a körülményeket jól felismerő gondolkozására, más részről pedig a rajók befolyással bíró egyének hazafias érzületére? A sok rablási tudósítás után szolgáljanak soraim egy kis vizsgálatunkra, a mi is egyedüli czélom. Farsang van, és — minden csendes.

(Természettudományi fölfedezés.) Bunsen és Kirchhoff heidelbergi tanárok csodálatraméltó fölfedezést tettek napunk vegytanára e fölfedezésről egy nyilatkozott, hogy azt mint jelen századunk legfontosb tudományi kísérletét és sikerét kell tekintennünk, s hogy az emberiségre abból beláthatlan jótétemények származnának. A nevezett két vegytanár Napoleon császártól a becsületrend lovagkeresztjét nyerte.

(A hadsereg kiegyesítésével) az „O.-D.-P.“ pesti levelezője szerint, mart. elejéig sem szándékoznak várakozni. Az illető katonai hatóság parancsot adott ki, hogy az ujonczozás az élömunkálatok befejztével azonnal mindenütt megkezdessék. Pesten már e hó közepén várható.

(Ugron Lázár az udvarhelyszéki főkirálybíródságot) rem fogadván el, ez állomásra Lukács Gusztáv, cs. k. járásfőnök neveztetett ki.

(Jótékony czélu hangverseny.) A pesti nők (magyar gazdasszonyok) által hazai közcélra ma febr. 9-én déli 1/2 órakor a Lloyd-teremben adandó hangversenyének programja: 1. „Hymnus“ Kőlcseytől, zenéjét szerző Erkel F., éneklí az egyetemi dalárda. 2. „A méh románcza“ Aranytól, szavalja Lendvay M.-né asszony. 3. „Népdal“, éneklí Harisch Mihály ur. 4. „Fantaisie caractéristique“ gondokára szerző Servais, előadja Suck Róza k. a. 5. „E morta“ dal Donizettitől, éneklí Heller Vilma k. a. 6. „Péttő-keresők“ Jókaitól, szavalja Molnár György ur. 7. „Magyar dalok“ Zimaytól, éneklí Hollósy L.-Kornélia asszony. 8. „Honszeretet“ Vörösmartytól, szavalja Komlóssy-Kövré Ida asszony. 9. a) „Perles du vin de Champagne“ Therntől, b) „Ábránd magyar dalok fölött“, mindkettőt zongorán előadja Sipos Antal ur. 10. „Népdalok“ Fűreditől, éneklí Fűredi Mihály ur. 11. „Szeretek kedvesem“ Petöfítől, szavalja Szerdahelyi Kálmán ur. 12. „Párdal Kunok“-ból, éneklí Hollósy L.-Kornélia asszony és Bignio ur. 13. „Jegenyefa tetejébe“ és „Nézz rózsám a szemembe“ népdalok, éneklí az egyetemi dalárda. H. lyek ára : körszék 3 ft., zártszék 2 ft., bemenet 1 ft.

(Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a mult hét folytán beküldtetett:

A budai népszínház számára: Ostfi-Asszonyfáról (Vasmege) többen Horváth János által 18 ft.

(Az egyes adakozók: Ostfi-Asszonyfán: Horváth János 2 ft., Mészöly Ignác 2 ft., Takács Lajos 3 ft., Takács Mihály 1 ft., Pfeiffer Sándor 1 ft., Szita Károly 50 kr., Peöz József 1 ft., Ajkay Antal 1 ft., Vidos Márton 1 ft; Tótkeresztúron: Horvát Pál 2 ft.; Vadossán: Horváth János ev. lelkesz 2 ft., Szabó Sándor ev. s.lelkesz 50 kr., s összesen 18 ft.)

(Kliegl József gépész számára: Paulisról Glacz József 20 ftot.

(Ezen összeg a következő sorok kiséretében küldetett le: „T. szerk. ur! Ön jeles tartalmu s igen kedves „Vasárnapi“-ában anny szép jó és üdvöz hozatik elő; hogy nem lehet nem elragadtatva lenni a sok megkapó és vonzó cikk irányában. *) Ily fölőtte becses és megható a „Kliegl József és gépei“ cím alatt megjelent s ama derék hazafi Szabó József nyomdász ur által beküldött, kitünő és szép irányu cikk, főleg ama sorokban: „Lehetetlen, hogy hazánk“ stb. — E sorokban anny az igaz méltánylat és kegyelet, miszerint érzékten nem maradhettek ennyi érvekkel szemközt s ezért — nem ugyan mint talán felhívó vagy kezdeményező, mire csekély vagyok — hanem mint fillérkéimml gyenge bár, de szívből segélyező polgártárs közeledek a tek. urhoz sziveskednék az ide rekesztett 20 ftot a végett átvenni, hogy ha eme hazafias ügy bárhonnan pendítettnek meg s lábra kapna, e pénzt a begyűlendő összeghez csatolni kegyeskednék. — Ellenkező esetben, mit azonban a magyar hazáról feltenni képes nem vagyok, — de mégis ha megtörténék — a mellett hogy e parányi emlék, egy magyartól, ki a genialis művészzel egykor találkoztott, ezt nem kértén: ez a derék férfit rendelkezésre lenne átendő. — Vagy ha a kitűzött buzgó czelt így sem koronázna siker: akkor a t. szerkesztőség bölcs véleménye szerint használtassék fel a parányi segély. stb. Paulis, jan. 29. Glacz József. — Midőn az öszveg átvételéről tudósítjuk a hazafias lelki adakozót, egyttal értesítjük, hogy egészen ohatása szerint fogunk eljárni, azaz: ha bizonyos idő lefolyása alatt az általa megpendített eszme nem valósulna, a pénzt egyenesen Kliegl József urnak fogjuk kézbesíteni. Szerk.)

(A moldva-oláh missióra: Paulisról Glacz József 5 ft.

— A moldva-oláh missióra: Paulisról Glacz József 5 ft.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, jan. 31. „A falusiak.“ Eredeti vígjáték 3 felv. Szigligetitől. Szombat, febr. 1. „A zsidók.“ Halevy operája 5 felv. Vasárnap, febr. 2. „Dobó Katicza.“ Tóth Kálmán eredeti történeti népszínműve.

Hétfő, febr. 3. „Két Barsay.“ Eredeti dráma 4 szakaszban Jósika Miklóstól. Az előadásban Jókainának jutott a legtöbb taps, mit kitünő játékkal teljesen megérdemelt. A színház, fájdalom, csak ugy kongott az ürességtől. Nem hisszük, hogy a „művészi és társas estély“, mely szintén e napra esett, vonta volna el a közönséget a szini előadástól.

Kedd, febr. 4. „Az elizondó leány.“ Operette 1 felv. „Fortunio dala.“ Operette 1 felv. Ugy látszik, a közönség napról napra jobban megkedveli az operetteket, ezt bizonyítja a mai előadás, melyre igen nagy közönség gyűlt össze. Volt taps és kihívás, quantum satis.

Szerda, febr. 5. Kisfaludy Károly születésnapja előestéjén: „Családások.“ Vigjáték 4 felv. Irta Kisfaludy Károly. Végül: „Kisfaludy-ünnepeley“, allegoriat csoportozatok, Kőlcsey Hymnusának eléneklésével. Csütörtök, febr. 6. „Don Pasquale.“ Vig opera 3 felv. Olaszból fordította Egressy B.

Budai népszínház.

Jan. 31. „Rokkant huszár.“ Népszínmű 3 felv. Febr. 1. Szöllösy Piroska javára: „Károly ur bogara.“ Dobsa Lajostól, és „Három egyszerre.“ Kisfaludy Károlytól, 1 felvonásos vigjátékok. A jutalmazottak tapok- és koszorúkkal fogadta a közönség. Az első darab előadása öszszevágó s általában kielégítő volt, miben a Szöllösy nővéreknek van

*) Miután a dicseket legelső sorban derék munkatársainkat illeti, olvasóink elnézésére számítunk, ha az elismerő nyilatkozatot saját lapunkban kiadjuk. Szerk.

legtöbb érdemek. Kisfaludy fönebbi vígjátéka nem tartozik a sikerültebbek közé, jutalomjátékul e helyett jobbat lehetett volna kiszemelni; ide járul még az előadás nehezkesége is. Végén pattan az ostor, azt tartja a közönség, s ezt ez alkalommal is örömmel tapasztaltuk, midőn végül a Szöllősy növények a vasmegyei csárdást azon kecs- és bájjal lejték el, mely kizárólag az ő tulajdonuk. A tánc nagyon tetszett.

Febr. 2. „Szinházi bohóság.“ Énekes bohózat 3 felv. Ez este Vincez és Horváth a ballet paródiáját nagy sikerrel adták elő. Közönség nagy számmal.

Febr. 3. „Kean, vagy: Könyvművészek és lángész.“ Dráma 5 felv. Dumastól. A czimszerepben Molnár kiütötte magát. Sok érdemlett tapost nyert. Kár hogy néhol túlságosan halk beszédét nem igen lehetett megérteni. Az előadás általában sikerült. A színház szépen megtelt.

Febr. 4. Műkedvelők által előadva: „Február hatodika.“ előjáték 1 felv. „A leányörz.“ Kisfaludy Károly vígjátéka. Az előjáték Kisfaludy Károly életéből több érdekes epizódot tüntet föl. A „Leányörz.“ben a Szöllősy-nővéreken kívül, mint műkedvelők léptek föl: Toldy István, Berzók Árpád, Páldy Gyula, Lechner Gyula és Taposy Márton jogászok. Az előadás eléggé sikerült. Közönség közép számmal.

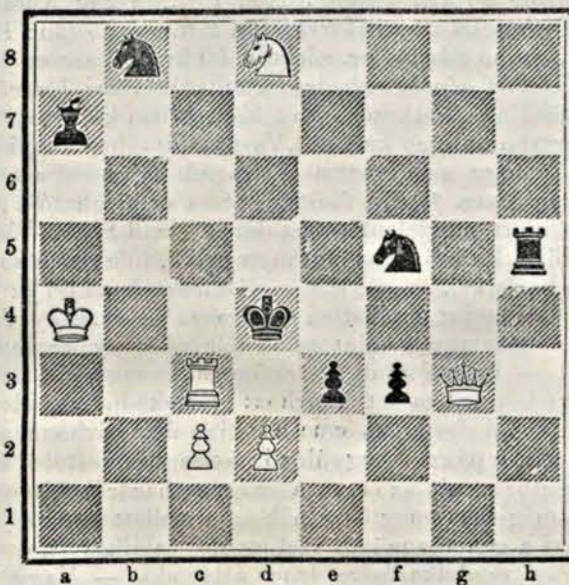
Febr. 5. Szathmári Janka föléptül: „A csikós.“ Szigligeti három szakasos népszínműve.

Febr. 6. „Bukott kalandor.“

SAKKJÁTÉK.

111-ik sz. feladvány. — Willmers Rudolftól (Bécsben).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 106-ik számú feladvány megfejtése. (Amelung F.-től Felinben.)

Világos.

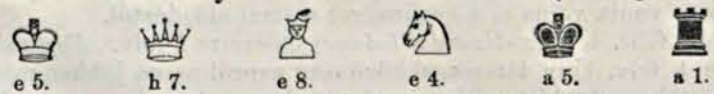
Sötét.

- 1) B b7 — b5 : c 6 — b 5 : (legjobb)
- 2) B a 6 — g 6 : lépnie kell.
- 3) B — vagy H — ♣

Helyesen fejtették meg. Vessprémben: Fulöp József. — **Nagyváradon:** báró Meszéna István. — **Alsó-Dabason:** Metelka Béla. — **Pesten:** Cselkó György. — **Dusztákon:** N. N. — **Kecskeméten:** Horváth György. — **Parabutyban:** Rothfeld József. — **Páztón:** Kovács Zsigmond. — **K. Topolcsányon:** Büttner Géza. — **B. Újvároson:** Kovács Lajos. E feladványt sokan B a 6 — c 6 : első lépéssel próbálták megfejteni, de sikerrelenül, mert H b 5 — a 3 a matot meggátolja.

Rövid értesítések. K.-T.: B. A feladványt köszönettel vettük. — meg fogjuk vizsgálni. A 105. sz. f. beküldött megfejtése helyes. — **B.-Újváros:** K. Önnek hasonlótt írhatunk.

XIII. sz. feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Nyílt tér. *)

— (Koresma-bérlési értesítés.) Általános tudomásra hozatik, miszerint Daruvár mezővárosban, a fürdő térszomszédságában most ujjlag kiváló kül- s belcsinnal, és kellő kényelemmel felépített vendéglő, a hozzá tartozó italmérési joggal folyó évi ápril hó 1-től három, vagy több egymásután következő évre szabad kézből bérbé adatik.

Az illető vállalkozni akarók közelebbről személyesen, vagy levélben is érintkezésbe jöhetnek **Daruváron** a **Jószág-igazgatósággal**.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

Szerkesztői mondanivaló.

5881. Szabadka. Köszönet. Megjött mind a kettő.

5882. S. Vadna. M. M. A. P. U. cautiót fizető lap, s azért adhat politikai híreket; a V. U. ezt nem teheti. Ez rövid válaszuk ön óhajátára, melyet nem teljesíthetünk. A hetenkint kétszer megjelenésnek nem vagyunk barátai. Vagy hetilap, vagy napilap! — a többi, a mi viszonyaink között, nem gyakorlati dolog. Tapasztalásból beszélünk. Különösen politikai tényeknek, a *hetiszemle* sokkal tartalmasabb, tanulságosabb, igazabb lehet, mint a *félhetiszemle*, mely nem adhatja sem a napi eseményeket, egymást kergető folytonosságban, sem azok megállapodott, tanulságos átvezetét. Tessék ebben megnyugodni, és az árfölemelésre is gondolni, mit a változás okvetlen maga után vonna. — A f. b-i képek írójának megmondjuk a mondandót. — A kívánt számokat meg fogjuk rendelni, s ha meg kaphatók, bizvást számot tarthat ön rájuk. — A levél végén ezt nem értjük: „Nevem, mely az évi czimszalagon olvasható, ha megváltoztatható, nem meghuzott.“ Kérjük ezt világosabban kifejezni. Mi és hol meghuzott?

5883. Csongrad. Cs. Zs. és Sz. P. Okvetlen megjelenik. Mint mondani szoktuk, már a repertoion van.

5884. H. M. Vasarhely. M. M. A lap végén olvasható hirdetés szerint az akad. palota tervrajzi kiadó-hivatalunkban folyvást kaphatók.

5885. B.-Keresztúr. P. I. A redoute-épületet illető adatokat teljesen hitelesnek látszó kúrtörésből vettük. Utána járunk, kinek van igaza. — A kívánt számokat, ha vannak, elküldjük.

5886. Győr. Dr. S. J. A Petőfűre vonatkozó adat igen érdekes. Köszönet érte; bár e példát minél többen követnék.

5887. Zay-Ugróc. B. L. A trencsényi várakat illető tört. adatok szorgalmas buvárlatot tanúsítanak. Azonban abban igaza van önnek, hogy e munka a külön kinyomtatást megérdemelné. A lapban ily adathalmazt alig foglalhatna helyet. Talán találunk neki alkalmas helyet valamely nagyobb folyóiratban.

5888. Győr. H. és B. építész uraknak. Biztosíthatjuk önöket, hogy az akademiailapota terveit mutató fényképünk teljesen hiteles. Az igaz, hogy a két külföldi építész tervet a mult nyári kiállítás alkalmával különbözték a mostaniaktól, s akkor önök véleménye azokról teljesen indokolt volt. Azóta azonban módosultak a tervek, s mi ezen új alakjokban másoltattuk le. Orvevünk, hogy e módosított tervokről most önök is méltányolva emlékeznek. Nagybecsű cikkeitek mindenkor szívesen vesszük.

5889. Csongrad. S. A. A kívánt számokkal kiadó-hivatalunk drága pénzért sem szolgálhat.

5890. Puezinez. Cz. R. Üdvözljük a régi ismerőst. A cikket s rajzot közölni szándékozunk. Csak egy kis türelmet kérünk.

5891. Pozsony. Dr. B. L. A cikket végét vettük. A hiányzó számokat küldjük.

HETI NAPTÁR.

Hő- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosiz naptár	Izraelit. naptár	Nap-kelet		Holdnyug.		
				kelet	nyug.	kelet	nyug.	
Február		Jan. (6)	Ádár	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	
9 Vasár.	E 5 Ep. Ap.	E 5 V. u.	28 G. Trio. k.	9 Luiza	7 18	5 13	11 58	3 30
10 Hétfő	Skolasztika	Árpád	29 Ipoly	10 Árpád	7 17	5 15	12 53	4 31
11 Kedd	Dezsér Euph	Dezs. L.	30 N. Basil	11 Dezsér	7 16	5 16	1 56	5 3
12 Szerda	Szerény, Lor	Szerény	31 Cyril	12 Lorán	7 13	5 17	3 3	5 40
13 Csütört.	Agáb, Barna	Barnika	1 Február	13 Barnik.	7 11	5 18	4 15	6 8
14 Péntek	Bálint, Máró	Bálint	2 Gy. B. a.	14 K. Pur.	7 9	5 20	5 28	6 34
15 Szomb.	Faustin	Szefgük	3 Sim. Anna	15 24 Sab.	7 8	5 21	6 42	6 59

Holdnegyed : ☾ Holdtölte 14-én, 6 óra 22 percz este.

TARTALOM.

Xántus János (arckép). — Csupa gyász. Pójer Antal. — Egy csapással két legyet. Finta Károly. — A „tengeralföldi tevék“ (2 képpel). — „Gyapot a király!“ — Tárház: Hogyan élünk? Kakas Márton. — A Kisfaludy-társaság közlése. — Bécsi levél. K. T. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Nyiltér. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár. —

Megjelent, és a *Vasárnapi Ujság* kiadó-hivatalában s *Ráth Mór* könyvkereskedésében kapható:

„A magyar akadémiai palota tervei“

egy nagy fényképezési műlapon.

Az eredeti tervek után készítte SIMONYI ANTAL.

Ára 2 forint.

E valóban díszes kiállítású műlap Stüler A. berlini építész elfogadott tervén kívül a többi pályázók, u. m. Henszmann, Ferstel, Szakalitzky és Klentze építészek terveit is hozza. A magyar közönség, mely a palota ügyéhez oly hazafiai áldozatkészséggel járult, bizonyára érdeklődéssel fogja szemlélni e művet, s ez kellő magyarázattal s irányadóul is szolgáló azon viták megértéséhez, melyek napjainkban a hírlapok hasábjain az akadémiai palota ügyében oly bőven folynak. Alulírt szerkesztőség örövend, hogy ily jelesen sikerült és aránylag olcsó műlappal hívhatja fel olvasói figyelmét.

Mint már kijelentettük, az egész jövedelem a palota építési tőkájének javára fog fordíttatni.

A *Vasárnapi Ujság* szerkesztősége.

Melléklet: Előfizetési fölhívás „A magyar nemzet elcsúsúsítói“ harmadik folyamára.

Felelős szerkesztő Pákh Albert : (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, február 16-án 1862.

A *Vasárnapi Ujság* hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a *Vasárnapi Ujságra* félére 3 ft., a *Politikai Ujdonságokkal* együtt 5 ft. ujjpénzben. — Az előfizetési díj a *Vasárnapi Ujság* kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás : magyar-utca 1. szám.)

Szentpétery József.

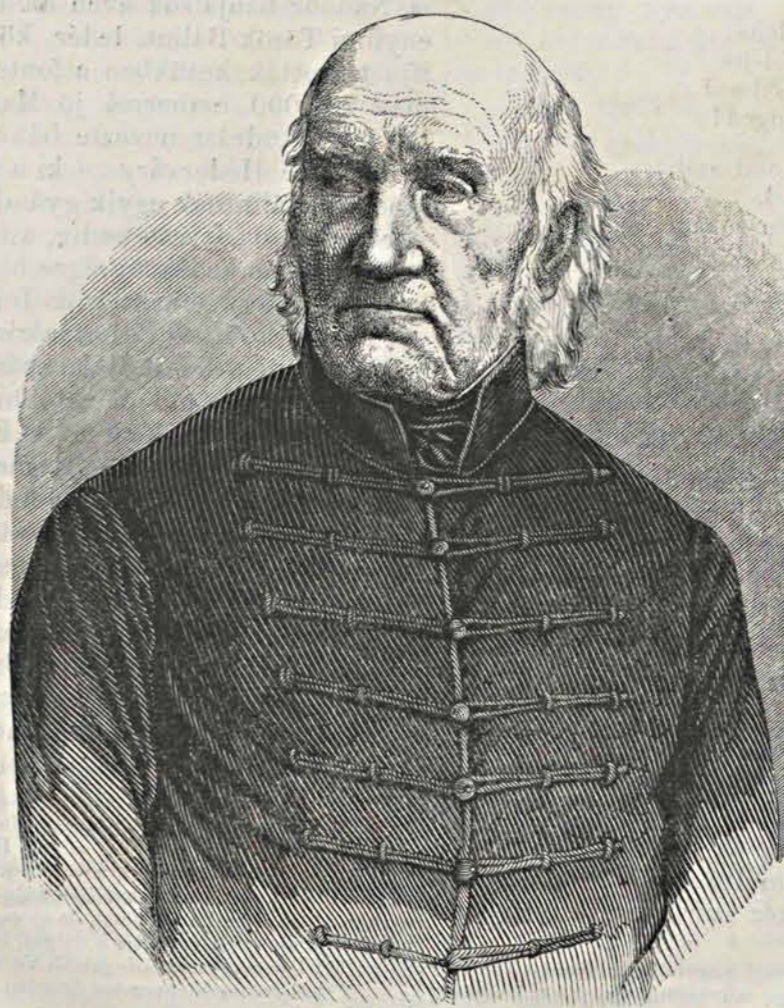
A 81 éves agg, kit egész élete pályáján a művészet és hon szerelme vezérelt, s kit most azon öntudat vigasztal, hogy tehetsége szerint ő is járult azon óriási munkához, mely nemzetünk műveltségére fejlődését és jó hírnevét öregbíti, oly időkben élte munkabíró korát, hol hazánkban a művészet kincseit éppen nem termett. Az ő sorsa most kétszeres mértékben hívja fel honfitársainak figyelmét s rokonszenvét. Nélkülözéssel küzdve, sokáig magára hagyatva, tört rést pusztá és járatlan utakon.

Ily férfit pillantunk meg, öreg ötvösünkben és domborművészsünkben, Szentpétery Józsefben. Ő 1781-ik évi ápril hó 12-én Rimaszombaton született, hol apja Sámuel puskaműves volt. A gyermek már kora éveiben nagy örömmel játszott apja műhelyében, és a cizfrán faragott és berakott fegyverek rajzai utánzásra és kísérletekre serkenték őt.

A mint néha már a gyermek kedvenc játékaik közt rejlik azon hajlam, mihez az ifju mintegy ösztön-szerűleg nyul, úgy volt az e gyermeknél is. Az itteni esperes, Szóke Ferencz felismervén az ifju szép hajlamait, őt oly helyre kívánta adni, hol ez magát a rajzban és festészetben kimivelje. De ily helyet hazánkban, a mult század vége felé találni, nehéz volt. Az ifju Szathmáry Pálhoz került; nem festőnek, csak közönséges pictornak merem e kiszolgált gardistát nevezni, ki Hangácson falusi lakában csak idő-töltésből foglalkozott a muzsákkal. Az ifju nem lelte itt azt, mit sóvárgó szive ohajtott, és Kassára indult, hol mint inas 5 keserves évet töltött. Felszabadulása után, nagy reményekkel telve tért haza, az apai háznál vélvén pár örömteli napot tölteni; — de csalódott, mert másképp végzett a sors. Az ifju nem türhetvén apja rideg, sőt visszataszító modorát, elhagyta szülőhelyét, hogy soha többé vissza ne térjen.

E percztől fogva keserves élet-küzdelmek közt látjuk az ifjút, és azon, a lángészét gyakran jellemző nyugtalanságban, majd itt majd ott

egy rendszeres pálya megkezdésére kísérleteket tenni. Majd Lőcsén, majd Bécsben volt, olasz földre is szándékozott menni, de az 1806-iki francia hadjárat megakadályozá szándéka kivételét. 1809-ben először találkozunk vele Pesten; egy szegény kis műhelyt nyitva, küzdött azon nehézségekkel, melyek kezdő üzlettel járnak. Megrendelések, üzleti-tőke és munka hiányában, tespedés és nyomor közt látjuk küzdeni azt, ki egy magasabb pályára érte magát hivatva. — Mint a fáradt utas, ki végerejét öszveszedi, hogy kitűzött célját még alkonyat előtt elérje, így volt művésztünk is. Leke egész erejével fogott az utolsó kísérletre, egy nagyszerű domborműhöz, mely kirántsa őt azon kényszerűségből, hogy a művész kézművessé aljasulva, apróbb, durvább munkákkal legyen kénytelen életét fentartani. Ez alapítá meg hírét.

SZENTPÉTERY JÓZSEF.

+ 1862.

Művészi jövője, — de nem anyagi léte — biztosítva volt. Művésztünk kis boltja előtt már hosszú sorban látjuk a látogatók hintait, és a mint a dombormű a lapos lemezről kikerekült, azon arányban terjedt alkotójának hire is. Bécs, felismerve e mű jelességét, mely „Nagy Sándornak a *Granicus* vízeni alkettér“ ábrázolja, azt a császári kincstár számára nagy összegért megvette. Második műve, az *arbelai ütközet*, Londonban létezik; egy régi angol lapból, melyet a 81 éves agg ereklyeként őriz, következő idezek: „Felesleges volna, Szentpétery kitünő remekművét hosszant dicsérni, mely szakértők által egyhangulag a legsodáltrameltóbb műnek ismertetett el, a dombormű készítés története által felmutatott művek között; e művészet, ám-bár a görögök és rómaiak által úgy, mint a 16-ik századbeli olaszok által művelve, a modern művészek által végkép elhanyagoltatott, mig-nem egy magyarnak maradt fenn azon dicsőség, azt előbbi fényébe visszahelyezni, és megmutatni azt, hogy a domborművész kalapácsa és vésője (punchon), vezetve egy lángész keze által, a szóbrász vésőjével vetéldedik, készítvén oly